Coperta colecţiei de *Micu Veniamin*
Din volumul
Luigi Pirandello
MASCHERE NUDE voi. II
©Arnoldo Mondadori edltore. 1958
Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVEKS

LUIGI PIRANDELLO

URIAŞI MUNŢILOR

TRADUCERE DE

FLORIAN POTRA

Editura Univers şi teatrul naţional I. L. Caragiale Bucureşti 1977

PERSONAJE

Trupa Contesei :
ILSE zisă şi CONTESA — CONTELE, soţul ei — DIAMANTE, a doua actriţă — CROMO, actor de compoziţie — SPIZZI^ june-prim — BATTAGLIA, actor-femeie — SACERDOTE — LUMACHI, cu şareta.
COTRONE, zis VRĂJITORUL.
Năpăstuiţii :
PITICUL QUAQUEO — DUCCIO DOCCIA — SGRICIA — MILORDINO — MARA-MARA, zisă şi SCOŢIANĂ, cu umbreluţă — MAGDALENA.
PĂPUŞI — ARĂTĂRI — ÎNGERUL OSUTAUNU şi centuria sa.
Timpul şi locul — nedeterminate : la hotarul Intre basm şi realitate.

(5)

I

O *vilă numită „Năpasta", unde locuieşte CO-TRONE cu NĂPĂSTUIŢII săi.*
înalt, spre mijlocul scenei — mai ridicată în acest punct — se află un chiparos care din pricina bătrîneţii are trunchiul ca o prăjină, şi coroana — ca un pămătuf de şters candelabre.
Tencuiala vilei e roşietică, decolorată. Se vede, la dreapta, doar intrarea cu patru trepte aşezate sub două mici loggie rotunde, cu balustrade şi coloane pentru susţinerea cupolelor. Uşa e veche şi păstrează încă o urmă din vechea ei vopsea verde. La dreapta şi la stingă se deschid, la aceeaşi înălţime cu uşa, două ferestre mari prin care se ajunge la loggie.
Cîndva seniorială, această vilă e acum pără-ginită şi părăsită. Singuratică, aşezată într-o vale, are în faţă un mic tăpşan cu iarbă; în stînga, o bancă la care se ajunge pe o cărare ce coboară în pantă repede pînă la chiparos, iar de acolo o ia la stînga peste un podeţ arcuit deasupra unui pîrîu invizibil.
Podeţul acesta, în partea stînga a scenei, trebuie să aibă două parapete vizibile, şi să fie practicabil.
Dincolo de el se întrevăd clinurile împădurite ale muntelui.
La ridicarea cortinei, se înserează. Dinăuntrul vilei se aude, acompaniat la nişte instrumente ciudate, un cîntec săltăreţ, care uneori izbucneşte în ţipete neprevăzute, alteori coboară ca pe nişte alunecuşuri primejdioase, pînă cînd e atras într-un vîrtej, din care se smulge deodată, alergînd ca un cal speriat. Cîntecul acesta trebuie să dea impresia că un pericol a fost depăşit, că abia aşteptăm să se termine, pentru ca toate să-şi recapete pacea şi să reintre în făgaşul lor, aşa cum se întîmplă în anumite momente de cumplită nebunie, care ne cuprind cîteodată, cine ştie de ce şi cum.
Prin cele două ferestre ale loggielor se desluşeşte interiorul vilei luminat de ciudate becuri colorate; acestea dau SGRICIEI, care sade liniştită şi nemişcată in loggia din dreapta porţii, precum şi DOCCIEI şi lui QUAQUEO, aşezaţi în cea din stingă — cel dintîi cu coatele pe pervaz şi cu spatele lipit de perete — aparenţa unor arătări misterioase. SCR1CIA e o bătrî-nică ce poartă o pălărioară ca o scufie, înnodată stîngaci sub bărbie, şi o pelerină violetă pe umeri. Rochia cu pătrate albe şi negre e plisată. Poartă mănuşi de aţă fără degete. Vorbeşte mereu iritată şi clipeşte tot timpul din ochişorii ei vicleni şi neliniştiţi. Din cînd în cînd îşi trece repede un deget pe sub nasul încreţit.
DUCCIO DOCCIA, mic şi de vîrstă incertă, complet chel, are doi ochi gravi şi ovali, o buză care atîrnă, groasă, şi o faţă lungă, palidă
şi osoasă; are mîini lungi şi moi, iar picioarele îndoite, parcă ar încerca mereu să se aşeze.
QUAQUEO e un pitic gras, îmbrăcat ca un copil, cu părul roşu şi cu o faţă lată, ca de teracotă, rîzînd cu toată figura, un rîs tîmp, pe gură, dar maliţios în ochi.
De îndată ce se termină cîntecul din interiorul vilei, MILORDINO, un flăcău tomnatic, spre treizeci de ani, cu o bărbuţă de om bolnav, purtînd un joben pe cap şi un sacou lucios, la care nu vrea să renunţe pentru a nu-şi pier-de aerul civilizat, apare dindărătul chiparosului, foarte speriat, vestind :
M4LORDINO : Vai de noi ! Săriţi, vine cineva ! Săriţi, vine cineva ! Daţi drumul la fulgere, la pleanitori şi

aprindeţi limba verde, limba verde pe acoperiş !
SGRICIA *(ridicîndu-se, deschizînd fereastra şi dînd de ştire înăuntrul vilei) :* Ajutor ! Ajutor ! Săriţi : vine cineva ! *(Apoi aplecîndu-se din loggia.)* Cine vine, Milordino, cine vine ?
QUAQUEO : Acuma seara ? Dacă ar fi ziuă, aş mai crede : niscai oameni rătăciţi. Ai să vezi că o să se întoarcă.
MILORDINO : Nu ! Nu ! Vin spre noi ! Au ajuns aici,
sub noi ! Şi sînt mulţi, vreo zece ! QUAQUEO : Ei, dacă-s mulţi înseamnă că au curaj.
Sare peste balustrada loggiei, pe treptele din faţa porţii şi de acolo se duce pînă la chiparos, de unde se uită împreună cu Milordino.
SGRICIA *(dinăuntru) :* Fulgerele ! Fulgerele !
DOCCIA : Oho, fulgerele costă scump, las-o mai moale.
MILORDINO : Au şi o şaretă ; unul, între hulube, o trage
cu mîna şi alţi doi împing din spate ! DOCCIA : Or fi nişte oameni care se duc la munte. QUAQUEO : Nici vorbă, au aerul că se îndreaptă spre
(8)
(0)
noi ! Oh, uite o femeie în şaretă ! Ia te uită, ia te uită ! In şaretă e fîn, iar femeia zace deasupra ! MILORDINO : Chemaţi-o măcar pe Mara, să vie pe podeţ, ou umbreluţa !
Pe poarta vilei iese Mara-Mara, strigînd :
MARA-MARA : Iată-mă ! Iată-mă ! O să-i înveţe minte
Scoţiană !
Mara-Mara e o femeiuşcă umflată ca o minge, cu o rochiţă foarte scurtă, din stofă ecosez cu pătrăţele pe toată rotunjimea, m *picioarele goale, cu ciorapii de lină lăsaţi pe vine ; poartă o pălărioară verde pe cap, de pînză cerată, cu bo- , ruri drepte, si cu o pană de cocoş într-o parte; ţine în mînă o mică umbreluţă de soare, un sac de merinde; de gltul ei atîrnă o ploscă.*
Hei, voi de pe acoperiş, luminaţi-mi calea. N-am chef să-mi Mng gîtul !
Aleargă la podeţ, se urcă pe parapet şi, luminată din înaltul vilei de un reflector verde care-i dă un aer spectral, începe să se plimbe în sus şi-n jos, ca şi *cînd ar fi o fantomă. Din cînd în cînd, din spatele vilei, ţîşnesc largi fîşii de* ***lumină,*** *ca fulgerele vara, însoţite de un zăngănit de lanţuri.*
SGRICIA *(celor doi care privesc) :* S-au oprit ? Au luat-o îndărăt ?
QUAQUEO : Chemaţi-l pe Cotrone !
DOCCIA : Cotrone ! Ootrone !
SGRICIA : Are gută !
Atît Sgricia cît şi Duccio au coborît din loggie şi se află acum în faţa vilei, pe tăpşanul cu iarbă, consternaţi. Pe uşă apare Cotrone: un om înalt şi bărbos, cu o faţă frumoasă, ***deschisă***
(10)
Tj, *şi cu ochi rîzători, senini şi luminoşi,* ***cu gura*** *proaspătă, în care, între blondul cald al mustăţii şi al bărbii neîngrijite, străluceşte un şirag de dinţi sănătoşi. Are picioarele* ***cam*** *moi şi poartă cu neglijenţă o jachetă mare şi neagră cu pulpane, şi pantaloni de culoare deschisă; pe cap are un vechi fes turcesc: uşor descheiată pe piept* — o *cămaşă azurie.*
COTRONE : Ce s-a întîmplat ? Nu vă e ruşine ? Muriţi de spaimă şi vreţi să înspăimîntaţi pe alţii ?
MILORDINO : Sînt o sumedenie ! Peste zece !
QUAQUEO : Nu, sînt numai opt, opt. I-am numărat! Cu femeie ou tot !
COTRONE : Ura ! E şi o femeie cu ei ! O fi vreo regină detronată. E goală ?
QUAQUEO *(mirat) :* Goală ? Nu mi s-a părut goală.
COTRONE : Goală, prostule ! Pe o şaretă cu fîn, o femeie goală, cu sinii în vînt şi cu pletele roşii împrăştiate ca sângele într-o tragedie ! Miniştrii ei maziliţi o trag, şi, ca să asude mai puţin, şi-au suflecat mînecile. Hai, treziţi-vă, ce naiba, mai multă imaginaţie ! Doar n-o să-mi faceţi pe raţionalii ?! Gîndi-ţi-vă că pentru noi nu există nici o primejdie şi laş e numai cel care cugetă ! Aşa, acum, o dată cu înserarea, coboară şi regatul nostru !
MILORDINO : Mda, dar dacă ăia nu cred în fantome...
COTRONE : E nevoie să te creadă ceilalţi, ca să crezi în tine ?
SGRICIA : Se mai apropie încă ?
MILORDINO : Nu se tem de fulgere ! Nici de Mara !
DOCCIA : Dacă nu-s de nici-un folos : stingeţi-le ! Păcat de risipă !
COTRONE : Sigur că da, stingeţi acolo sus ! Destul cu fulgerele ! Hei, Mara, vino-ncoace ! Dacă nu s^ sperie, înseamnă că sînt de-ai noştri şi ne va fi uşor să ne înţelegem cu ei. Vila e mare. *(Străfulgerat de o idee :)* Ia staţi puţin ! *(Imî Quaqueo :)* Ziceai că sînt opt ?

QUAQUEO : Opt, da, aşa mi s-a părut...
DOCCIA : Dacă i-ai numărat, ce mai...
QUAQUEO : Opt, opt.
COTRONE : Atunci sint cam puţini.

QUAQUEO : Opt şi o şaretă ; ţi se pare că-s puţini ?
COTRONE : Afară de cazul că mai sînt şi alţdi, rămaşi
pe drum.
SGRICIA : Tîlhari ? COTRONE : Da' de unde, tîlhari ! Şi mai taci din gură !
Pentru nebuni toate sînt cu putinţă. Poate că sînt
chiar ei
DOCCIA : Care ei ? QUAQUEO : Uite-i !
După ce fulgerele şi reflectorul care o luminaseră pe Mara-Mara s-au stins, scena rămîne într-o slabă licărire crepusculară, care se preschimbă treptat în clar de lună. Pe cărare apar Contele, Diamante, Cromo şi Battaglia, actorul-
femeie din Trupa Contesei. Contele e un tînăr palid şi blond, cu un aer rătăcit şi foarte obosit. Deşi foarte sărac, aşa cum îl arată haina — un tight de o culoare deschisă, destul de ponosit şi chiar rupt pe ici pe colo, vesta albă şi o veche pălărie de paie — păstrează încă în trăsături şi în maniere
dezamăgita mizerie a unei mari nobleţi. Diamante are vreo patruzeci de ani; pe un bust înfloritor, de-a dreptul exuberant, prezintă, bine înfipt, chiar cu o anumită semeţie, un cap aspru, fardat cu violenţă, înarmat cu sprlncent tragice, deasupra unor ochi intenşi şi gravi, despărţiţi printr-un nas energic şi sfidător. LA colţurile gurii se văd două virgule de păr foarte negru; cîteva fire de păr metalice i S3 incre ţese pe bărbie. Arată tot timpul o milă protec* toare faţă de tînărul şi nefericitul Conte, şi multă indignare faţă de lise, soţia acestuia, & cărei victimă îl socoteşte.*
(12)

]

Cromo are o chelie ciudată, frontală şi occipU tală: părul, de culoarea morcovului, i-a ramat numai în două triunghiuri care-şi unesc vîrfu rile pe creştet; palid, pistruiat şi cu ochi de un verde deschis, are o voce cavernoasă, — tonul şi gesturile unui ins gata să se înfurie din cel ma%*
neînsemnat fleac.
Battaglia, deşi bărbat, are faţa cavalină a unei femei bătrîne şi vicioase, mofturoasă ca o maimuţă bolnavă. Joacă roluri de bărbaţi şi femei, în travesti, fireşte, şi are şi rolul de sufleur. Dar pe faţa lui, viciată, se văd doi ochi rugători şi blînzi.
CROMO : Mulţumesc, mulţumesc, prieteni ! Sînteţi oameni de treabă ! Eram la capătul puterilor !
DOCCIA *(nedumerit) :* Mulţumesc ? Pentru ce mulţumesc ?
CROMO : Cum pentru ce ? Pentru că ne-aţi arătat că am ajuns în sfîrşit la ţintă.
COTRONE : Ah, iată-d, aşadar : chiar ei sînt!
BATTAGLIA *(arătînd-o pe Mara) :* Ce curaj pe dumneavoastră, doamnă, bravo !
CROMO : Sus pe parapetul podului ! O adevărată minune ! Şi cu umbreluţa !
DIAMANTE : Dar fulgerele superbe ! Limba aceea de foc verde de pe acoperiş !
QUAQUEO : Ia'te uită ! Ăştia cred că am făcut teatru, în timp ce noi făceam pe fantomele...
MILORDINO : Şi cînd colo, ei s-au distrat !
DIAMANTE : Fantome ? Ce fantome ?
QUAQUEO : Aşa cum auzi, arătări, ca să speriem lumea şi s-o ţinem cît mai departe de noi !
COTRONO : Tăcere ! *(Lui Cromo :)* Trupa Contesei ? Tocmai le spuneam...
CROMO : Noi «în tem !
DOCCIA : Trupa ?
BATTAGLIA : ...ultimele rămăşiţe.
DIAMANTE : Ba de loc ! Stîlpii ei ! Aşa trebuie să spui,
(13)
slavă Domnului : stîlpii. Iar în fruntea tuturora, iată, domnul Conte. *(îl ia de mînă şi împingindu-l din spate, ca pe un copil.)* Te rog, prezintă-te !
COTRONE *(întinzindu-i mina)* : Fiţi bine veniţi, domnule Conte !
CROMO *(declarînd) :* Conte fără comitat şi fără conturi î
DIAMANTE *(indignată) :* Cînd veţi isprăvi o dată să nu vă respectaţi pe voi înşivă, umilindu-l...
COXTELE *(agasat) :* Oh, nu, draga mea, nu mă umilesc de loc...
CROMO : De acord, să-i zicem Conte, dar crede-mă, că, în halul în care am ajuns, e bine s-o lăsăm mai moale.
BATTAGLIA :... cînd am spus ultimele rămăşiţe, m-am gîndit la mine...
CROMO (ca *să-l pună la punct)* : Tu eşti culmea modestiei, ştim asta.
BATTAGLIA : Nu, mai curînd aş zice că sînt culmea leşinului, din cauza foamei şi a oboselii.
COTRONE : Aici veţi găsi loc de odihnă şi... da, cred că veţi găsi şi de îmbucat cîte ceva...
SGRICIA *(promptă, rece, decisă) :* In bucătărie, focurile s-au stins de mult.

MARA-MARA : Nu-i nimic. O să se aprindă din nou : dar spune-ne să ştim...
DOCCIA : ...aşa e, cine sînt domnii aceştia...
COTRONE : Da, îndată. *(Contelui:)* Dar doamna Contesă ?
CONTELE : E aici, dar e atît de obosită...
BATTAGLIA : Nu se mai poate ţine pe picioare.
QUAQUEO : Femeia din şaretă ? O contesă ? *(Bâtînd din palme şi ridicînd un picior :)* Am înţeles ! Ne-ai pregătit o surpriză pe cinste : un spectacol !
COTRONE : Nu, prieteni ; am să vă explic...
QUAQUEO : Da, da ; dovadă că şi lor, ceea ce am făcut noi li s-a părut tot un spectacol !
COTRONE : Pentru că şi ei fac parte mai mult sau mai puţin din familia noastră. Ai să afli îndată ! *(Contelui :)* Contesa are nevoie de ajutorul nostru ?
DIAMANTE : Ar putea catadicsi să urce pe propriile ei \ picioare ! CONTELE *(Indignat, hotărit, îi strigă în obraz) :* Dar
dacă nu poate !
CROMO : Lumachi s-a oprit să-şi adune puterile... BATTAGLIA : ...ultimele puteri... CROMO : ...ca să urce pieptiş pe coastă. COTRONE *(atent) :* Dar aş putea să dau şi eu o mînă
de ajutor... CONTELE : Nu e nevoie, mai sânt doi cu Lumachi. Aş
prefera să ne spuneţi : aici *(priveşte în jur, pierdut)*
ne aflăm, după cîte văd, la poalele unui munte... CROMO : Dar unde sînt hotelurile ? BATTAGLIA : ...şi ospătăriile ?... DIAMANTE : Teatrul, în care urmează să jucăm ? COTRONE : Vă rog, dacă mă veţi lăsa să vorbesc, am
să vă explic atît dumneavoastră, cît şi alor mei.
Sîntem cu toţii victimele unei erori, domnii mei ;
dar pentru asta nu trebuie să ne pierdem cu firea.
Din culise se aud vocile Junelui-Prim, ale lui
Sacerdote şi Lumachi, împingînd şareta cu fin
în care zace Contesa :
— Hei-rup !
— Am ajuns !
— încet, ho, încet ! Nu împingeţi aşa tare !
Toţi se întorc spre ei. Apare şareta.
CROMO : Iat-o pe Contesă !
CONTELE : Atenţie la chiparos ! Atenţie la chiparos.'
Aleargă să dea o mînă de ajutor, împreună cu Cotrone, Lumachi, după ce a tras şareta pe tăpşan, lasă în jos verigile de metal ale hulubelor ; acum şareta se sprijină pe ele şi pe roţi; fără alt reazim, stă orizontal; apoi Lumachi iese dintre hulube, şi se dă la o parte. Toţi o privesc consternaţi pe Contesă, care zace in
(14)
(15)
finul verde cu părul despletit, de culoarea aramei încinse, intr-o rochie ponosită şi jalnică, din voal violaceu, decoltată, cam jerpelită, cu minecile ample şi lungi, care, lunecînd cu uşurinţă, îi lasă braţele dezgolite.
MILORDINO : Doamne, ce palidă e... MARA-MARA : Parc-ar £i moartă... SPIZZI : Tăcere ! ILSE *(după o clipă, ridicîndu-se în capul oaselor în şaretă, spune cu o profundă emoţie):*
De vreţi să ascultaţi
povestea asta nouă
să credeţi în haina-mi
de femeie săracă ;
dar mai ales, să daţi crezare
acestui plîns de mamă
ce-a fost năpăstuită,
ce-a fost năpăstuită...
In acelaşi moment, ca la un semnal, Contele,
Cromo şi toţi membrii Trupei Contesei izbucnesc
în rîsete felurite, dar de neîncredere; apoi,
brusc, încetează cu toţii; iar lise reia :
Aşa rîd cu toţii iar oamenii ou carte deşi văd bine că plîng,
tot nu se lasă mişcaţi...
COTRONE *(revenindu-şi din mirare) :* Ah, voi jucaţi ! MILORDINO : Asta-i bună ! MARA-MARA : Joacă ! SACERDOTE : Tăcere ! A început, trebuie să-i ţinem
isonul !
ILSE *(continuînd) :* ...ba chiar se irită şi : „Nătîngo ! Nătîngo !" îmi strigă în faţă, ei nu cred că acesta-i adevărul, că fiul meu

(16)
odrasla mea...
Dar voi să mă credeţi,
căci aduc mărturie ;
sînt toate sărmane femei,
sînt mame sărace ca mine,
de prin părţile mele,
ne otmoaştem cu toate şi ştim
că aces,ta-i adevărul.
Agită o mină ca şi cînd ar chema pe cineva. CONTELE *(aplecîndu-se asupra ei, cu blîndeţe) :* Nu, încetează, draga mea... ILSE *(cu nerăbdare, agitîndu-şi mîinile) :* Femeile... femeile... CONTELE : Femeile ? Uite, deocamdată femeile nu sînt aici. ILSE *(parcă trezinău-se) :* Nu sînt ? De ce ? Unde m-aţi adus ?
CONTELE : Am ajuns... O să aflăm îndată. MILORDINO : Ce bine joacă ! SGRICIA : Păcat, tare mi-a plăcut... DOCCIA : Cînd i-am auzit rîzînd, toţi aşa, deodată... QUAQUEO *(lui Cotrone)* : Vezi că-i adevărat ? Vezi că-i adevărat ? COTRONE : Sigur că-i adevărat ! Joacă. Ce vreţi să facă ? Sînt teatralişti !
CONTELE : Vă rog, nu vorbiţi aşa în faţa soţiei mele ! ILSE *(coborînd din şaretă, cu fire de fîn în păr):* De ce să nu vorbească ? Dimpotrivă, vorbiţi ! Îmi face plăcere ! COTRONE : Scuzaţi-mă, doamnă, n-am vrut să vă jignesc... ILSE *(vorbind ca în delir) :* Teatralişti, da, teatralişti ! El nu *(îl arată pe soţul ei)* dar eu, da, prin aînge, din naştere ! — Şi acum în halul ăsta, cu mine, el — CONTELE *(încercînd s-o întrerupă) :* Oh, nu, Doamne, ce spui ? ILSE : Da, în halul ăsta, cu mine, de la palatele de marmoră, la barăcile de lemn ! Ba chiar în stradă !
2 - c. 1240
(17)
Unde sîntem aici ? Lumachi, unde eşti ? Lumachi ? sună din trompetă ! Ia încearcă, poate aduni puţină lume ! *(Uitîndu-se în jur, delirînd, plină de groază) :* Oh, Doamne, dar unde sîntem ? unde sîntem ? unde sîntem ?
Se *adăposteşte la pieptul lui Spizzi, care s-a apropiat de ea.*
COTRONE: Nu vă fie teamă, Contest, sînteţi între prieteni !
CROMO : Are febră : aiurează.
QUAQUEO : Dar e o contesă adevărată ?
CONTELE : Contesă : e soţia mea !
COTRONE : Taci Quaqueo !
MARA-MARA : Dar dacă nu ne explici...
DOCCIO : Pentru noi parcă sînt nişte nebuni !
CONTELE *(lui Cotrone) :* Am fost îndrumaţi spre dumneavoastră...
COTRONE : Dar bineînţeles, domnule Conte, vă rog să-i scuzaţi : am uitat să-i previn ; iar cuvîntul acela l-am întrebuinţat pentru ei ; eu ştiu însă bine că...
SPIZZI *(abia de douăzeci de ani, palid, cu ochi de muribund, părul blond, cîndva poate oxigenat, decolorat, cu gura ca un boboc de trandafîr, uşor dezminţită de un nas supărător care atirnă peste ea; de o jalnică eleganţă în costumul său sportiv, decolorat; pantaloni trei sferturi şi ciorapi de lină ; întrerupîndu-l pe Cotrone) :* Dumneavoastră nu ştiţi nimic, na puteţi să ştiţi nimic despre martiriul eroic al acestei femei !
ILSE *(jignită şi explodînd, desprinzîndu-se de la pieptul lui) :* Iţi interzic să vorbeşti despre asta, cu Spizzi ! *(Apoi, fierbînd toată de mînie, repezindu-se la Cro-mo):* Dacă nu m-aş fi născut actriţă, înţelegi ? Mi-e silă că voi, tocmai voi trebuie să fiţi primii care să credeţi şi să-i faceţi pe ceilalţi să creadă... „Vrei un angajament bun ? — Vinde-te !", „Rochii, bijuterii ? — Vinde-te !" Chiar şi pentru o laudă greţoasă într-un ziar !
(18)
CROMO *(uluit):* Ce spui ? De ce mi te adresezi mie ?
ILSE : Pentru că tu ai spus !
CROMO : Eu, am spus ? Cînd ? Ce-am spus ?
CONTELE *(implorîndu-şi soţia) :* Nu te înjosi vorbind despre lucrurile acestea — tu ! — e groaznic !
ILSE : Nu, dragul meu, dimpotrivă, e bine să vorbim despre ele, acum că am ajuns la capăt! Aşa cum sîntem, în halul ăsta, fantomele celor care am £ost... *(Lui Cotrone, o clipă, apoi celorlalţi) :* Ştiţi, dormim ou toţii laolaltă... în grajduri...
CONTELE : Nu e adevărat...
ILSE : Cum nu e adevărat ? Ieri...
CONTELE : Dar n-a fost grajd, draga mea ; ai dormit pe o bancă într-o gară.

CROMO : Sală de aşteptare, clasa a treia.
ILSE *(lui Cotrone, continuînd) :* Cînd te-ntinzi să te dezmorţeşti, cînd te răsuceşti pe partea cealaltă, îţi scapă cîte o vorbă... mai cîrteşte omul... *(Lui Cromo:)* Crezi că dacă nu se vede, pe-ntuneric, nici nu se aude ? Eu te-am auzit !
CROMO : Ce-ai auzit ?
ILSE : Un lucru care, cum stăm acolo, pierdiută între... nu ştiu : erau poate pînze de păianjen...
CONTELE : Nu, lise, nici pomeneală !
ILSE : ..atunci limbi de beznă care, în febră, mă loveau reci peste faţă... da, da... cînd respiram... *(Lui Cromo :)* îndată ce te-am auzit... — hihihi, hihihd —< aşa am rîs, dar m-a străbătut brusc un fior şi-am strîns din dinţi ; m-am ghemuit toată, să nu încep să chelălă-iesc ca o căţea bătută... *(Dintr-odată, tot lui Cromo :)* N-ai auzit nici oum am rîs ?
CROMO : Nu.
ILSE : Ba da, ai auzit ; dar pe întuneric ai crezut că rîde altcineva ; nu ţi-ai închipuit că aş putea fi chiar eu ; altcineva, care te aproba...
CROMO : Nu-mi amintesc de nimic !
ILSE : Eu îmi amintesc totul !
SPIZZI : Dar ce-a zis, la urma urmei ?
(19)
ILSE : Ca să nu mai îndure martiriul acesta eroic, cum îi spui tu, şi ca să nu vă facă şi pe voi să-l înduraţi — da, ar fii fost mai bine — a zis...
CROMO *(în sfîrşit înţelegînd şi opunîndu-se) :* Da ! Am înţeles ! Dar asta am spus-o cu toţii, nu numai eu ; iar cei ce n-au spus-o, au gîndiţ-o; chiar şi el, pariez !
11 arată pe Conte.
CONTELE : Eu ? Ce anume ?
ILSE : ...că eu, dragul meu *(îi ia capul între mîini)* aici,
pe această frunte nobilă *(se adresează lui Cromo)*
fără multe nazuri, hai ? aşa ai spus. CROMO : ...fără multe nazuri, fără multe nazuri, aşa e,
şl atunci n-am mai fi astăzi muritori de foame ! ILSE : ...ar fi trebuit să-ţi pun două coarne de toată frumuseţea... *(Dă să descrie pe fruntea lui două*
coarne, dar e cuprinsă de o pornire pe care n-o poate
reţine, de dispreţ şi de scîrbă.) Ah !
Şi imediat, întrerupîndu-şi gestul urît, îl schiin-bă într-o palmă sonoră pe obrazul lui Cromo; apoi se clatină, cade jos, scuturîndu-se într-un acces de rîs şi plîns convulsiv. Cromo îşi acoperă, buimăcit, obrazul lovit. Surprinşi de actul acesta neaşteptat, toţi încep să vorbească deodată unii comentînd, alţii dînd ajutor Contesei. Patru grupuri : în primul, care vine în ajutorul Contesei, Contele, Diamante şi Cotrone; în al doilea, Quaqueo, Doccia, Mara-Mara şi Milor-dino; în al treilea, Sacerdote, Lumachi, Bat-taglia şi Sgricia; în al patrulea, Spizzi şi Cromo. Cele patru grupuri vor executa simultan cele patru replici repartizate fiecăruia.
CONTELE : Oh, Doamne, o să înnebunească ! lise, lise pentru Dumnezeu ! Nu se mai poate să continui aşa !
DIAMANTE : Linişteşte-te, linişteşte-te lise ! Din milă pentru soţul tău.
(20)

COTRONE : Contesă... Contesă... Hai, s-o ducem dincolo,
are să se simtă mai bine... ILSE : Nu, lăsaţi-mă ! Lăsaţi-mă, vreau ca toată lumea
să audă şi să înţeleagă. QUAQUEO : Ce probă de spectacol ! Şi pe urmă zice
că nu !
DOCCIO : Are măiestrie, oho ! Se descurcă repede ! MARA-MARA : Ce l-a mai plesnit pe frumosul ăla!
MILORDINO : De unde or fi scăpat ăştia ? BATTAGLIA : Sapă şi iar sapă, aşa se face groapa...
LUMACHI : Cum îi sare ţandăra dintr-o nimica toată ! SACERDOTE : Şi totuşi aşa e ; cu toţii am spus-o !
SGRICIA *(făcîndu-şi semnul crucii):* Parc-ar fi păgîni ! SPIZZI *(lui Cromo, apucîndu-l de piept):* Netrebnicule !
Ai îndrăznit să... CROMO *(impingîndu-l) :* Lasă-mă-n pace ! Ar fi timpul
să terminăm odată ! SPIZZI : Fără multe nazuri : ca să salvăm şandramaua...
itu ţi-ai vinde şi nevasta ! CROMO : Ce şandrama, nerodule ! mă gîndeam la ăla
care s-a omorât... CONTESA *(desprinzîndu-se din grupul celor care vor s-o*
reţină, face cîţiva paşi înainte) : Toţi aţi spus-o ? SPIZZI : Nu, nu e adevărat! DIAMANTE : Eu n-am spus nimic. BATTAGLIA : Nici eu.
ILSE *(soţului) :* E adevărat că şi tu te-ai gîndit la asta ? CONTELE : Nu, lise ! Aiurezi ! E lume străină aici care nu ne cunoaşte...
COTRONE : Oh, dacă de asta vă jenaţi, domnule Conte... ILSE : Tocmai, tocmai de asta ! Am picat aşa...
COTRONE : Nu vă faceţi griji din pricina noastră, sîn-
tem în vacanţă şi avem inima largă, doamnă Contesă. ILSE : Contesă ? Sînt actriţă — şi a trebuit să i-

o
amintesc şi lui *(îl arată pe Cromo)* ca pe un titlu de
cinste, lui care e actor ca toţi ceilalţi.
(21)

CROMO : Şi nu mă mândresc cu asta, nu ! Şi n-ai nici tu de ce să te mândreşti în faţa mea ; pentru că eu rri-am făcut totdeauna cinstit meseria de actor şi te-am urmat pînă aici; pe cînd tu, adu-ţi aminte, la un moment dat n-ai mai vrut să fii actriţă t
CONTELE : Nu-i adevărat ! Eu am silit-o să părăsească scena.
CROMO : Şi-ai făcut foarte bine, dragul meu ! Aşa am fi rămas, fiecare, tu Conte, iar eu un nenorocit, şi azi n-am fi pertu ! *(Contesei:)* Te-ai măritat cu un Conte *(celorlalţi ca parantează:)* era bogat ! *(din nou Contesei:)* N-ai mai fost actriţă, ca să te păstrezi cinstită, aşa cum cu mîndrie ai ştiut să te păstrezi. Ştiu, am înţeles că asta ai vrut să spui.
ILSE : Asta, da, chiar asta !
CROMO : Dar prea ai vrut să te lauzi, draga mea, cu cinstea ! Deveniseşi doar contesă, ce Dumnezeu ! Iar în calitate de contesă, puteai să-i pui coarne ! Contesele sînt mai generoase : le pun. Nefericitul aceia nu s-ar fi omorît, iar tu, ca el ca şi noi toţi n-ai fi ajuns în halul acesta !
ILSE *(care se ţine dreaptă, rigidă, aproape încremenită, într-o convulsie care pleacă din pîntec, în sughiţuri, începe din nou să rîdă, aşa cum a spus că a rîs :)* Hihihi, hihihi... *(ridică mîinile şi cu degetele arătătoare descrie pe frunte două coarne enorme, zicînd spasmodic, cu o voce crudă :)* Ale fluturilor se numesc antene...
CONTELE *(cu o mînie stăpînită, apropiindu-se de Cro-moj:* Pleacă ! Pleacă ! Tu nu mai poţi rămîne printre noi !
CROMO : Să plec ? Unde vrei să plec acum ? Cum o să mă plăteşti ?
ILSE *(imediat soţului) :* Aşa e, cum o să-l plăteşti ? Auzi ? *(Apoi, adresîndu-se lui Cotrone:)* Asta e miezul lucrurilor, domnul meu : nu ieşim la socoteală cu plăţile.
(22)
SPIZZI : Ah, nu ! lise ! Nu poţi spune asta despre noi !
ILSE : Eu vorbesc pentru el ! Ce amestec ai tu ?
CROMO : Nu-i adevărat '. Nu poţi vorbi nici pentru mine ! Plata ? M-aş fi dus de mult, ca toţi ceilalţi. Dacă mă aflu aici e pentru că te preţuiesc. Vorbesc aşa de ciudă, pentru că mă scoţi din sărite...
ILSE *(cu un strigăt disperat) :* Dar ce vrei să mai fac ?
CROMO : Ah, acuma — da ! Dar eu vorbesc de trecut ! Înainte ca ăla să se omoare şi să devină, pentru tine şi pentru noi toţi, cancerul care ne-a ros, pînă la măduva oaselor. Uitaţi-vă la noi : nişte cîini jupuiţi, jigăriţi, hămesiţi, pribegi, goniţi din toate părţile... iar ea, uite-o colo, cu fruntea sus şi cu aripile căzute, ca o pasăre ţintuită în cui, din cele care se vînd cu legătura, spânzurate prin găurile ciocului...
QUAQUEO : Dar cine s-a omorît ?
întrebarea cade peste emoţia stîrnită în tovarăşii lui de cuvintele lui Cromo. Nimeni nu răspunde.
SGRICIA : Unul dintre dumneavoastră ?
ILSE *(zărind-o, cu un spontan impuls de simpatie) :* Nu, bunicuţă dragă ! Nici unul dintre ei. Unul care însemna ceva mai mult pe lume. Un poet.
COTRONE : Ah, nu, doamnă : un poet nu, scuzaţi-mă !
SPIZZI : Contesa vorbeşte despre cei care a scris *Povestea copilului schimbat,* pe care noi o jucăm pretutindeni de doi ani.
COTRONE : Tocmai, am ghicit...
SPIZZI : Şi îndrăzniţi să spuneţi că nu era poet ?
CROMO : S-a omorît pentru că o iubea pe ea !
O *arată pe Contesă.*
COTRONE : Aha, asta e — şi pentru că doamna — presupun, credincioasă soţului — n-a vrut să răspundă iubirii lui. Poezia n-are nici un amestec aici. Cine e poet face poezii : nu se sinucide.
ILSE *(arătînd spre Cromo) :* El zice că ar fi trebuit să
(23)
răspund iubirii lui, n-aţi înţeles ? Dat fiind că eram contesă ! Ca şi cum o dată cu titlul, mi-ar fi venit vocaţia...
CONTELE : ...şi n-ar ţine de inimă !
CROMO : Tu s£ taci ! Şi ea l-a iubit!
ILSE : Eu ?
CROMO : Da, tu ! tu ! şi asta te înalţă în ochii mei ! Altfel nu mi-aş mai putea explica nimic. Iar el *(îl arată pe Conte)* ispăşeşte aoum jertfa ta de a nu fi cedat ! Iată dovada că ;nu trebuie să ne împotrivim niciînd poruncilor inimii !
CONTELE : Nu vrei să isprăveşti odată cu bîrfa ?
CROMO : Dacă tot discutam... Nu eu am început.
CONTELE : Ba tu ai început !

QUAQUEO : Dovadă că, iartă-mă, ai şi încasat o palmă !
Această ultimă replică a lui Quaqueo stîrneşte rîsul.
ILSE : Da, dragul meu, o palmă... *(se apropie de Cromo şi-i mîngîie obrazul)* care acum se şterge aşa... Tu nu-mi eşti duşman, chiar dacă mă bîrfeşti.
CROMO : Nu te bîrfesc !
ILSE : Ba da, ai înfipt cuţitul în mine, de faţă cu aceşti oameni care se uită la nod.
CROMO : Cuţitul ? Eu ?
ILSE : Deh, cam aşa ceva... *(adresîndu-se lui Cotrone :)* Dar e firesc să fie aşa... cînd încep bîrfele... *(Contelui :)* Tu, bietul de tine, ai vrea să-ţi mai păstrezi demnitatea,.. Fii liniştit,* are să se sfîrşească totul, sdmt că ne apropiem de sfîrşit...
CONTELE : Nu, lise ! E de ajuns ca tu să te odihneşti un pic...
ILSE : Ce vrei să mai ascunzi ? Şi unde ? Sufletul, clacă n-ai păcătuit, poţi să-l arăţi, tuturora, ca pe un copil gol sau îmbrăcat în zdrenţe. Şi somnul de pe ochi mi-l simt în zdrenţe... *(Priveşte împrejur, priveşte spre fundul scenei.)* Iată, aici sîntem sub cer deschis. Doamne... şi e seară... Iar oamenii ăştia
(24)

străini... *(Soţului:)* L-am iubit, înţelegi ? Şi l-am făcut să moară. Acum, dragul meu, pot să spun asta despre un mort care n-a obţinut nimic de la mine. (Se *apropie de Cotrone :)* Domnule, parcă aş trăi în vis, o altă viaţă, după moarte... Marea aceea pe care am străbătut-o... Pe atunci mă numeam lise Paulsen...
COTRONE : Ştiu, Contesă.
ILSE : Am lăsat o bună amintire despre mine, pe scenă...
CONTELE *(privindu-l pieziş pe Cromo) :* Şi curată !
CROMO *(izbucnind) :* Dar cine a zis că nu ? A fost întotdeauna o exaltată ! înainte ca el s-o ia de nevastă, a vrut să se călugărească, închipuiţi-vă !
SPIZZI : Ah, pe asta ştii s-o spui ? Dar pretinzi că după ce a devenit Contesă...
CROMO : V-aan explicat o dată de ce am spus-o !
ILSE : Pentru mine era o datorie sfîntă ! *(Iarăşi lui Cotrone :)* Un tînăr, un prieten de-al său, a venit să-mi citească o pies.ă pe care o scria — pentru mine, a zis — dar fără speranţă, pentru că eu nu mai eram actriţă. Piesa mi s-a părut atît de frumoasă încît (se *întoarce spre Cromo)* da, aşa-i, m-am aprins imediat. *(Din nou lui Colrone:)* Dar am înţeles foarte bine — o femeie îşi dă repede seama de lucrurile acestea ; adică de impresia pe care o lasă unui bărbat — el voia, prin farmecul piesei sale, SĂ mă atragă din nou la viaţa mea de scenă ; dar nu pentru piesă ; pentru el, pentru ca să fiu a lui... Am simţit că dacă-l voi dezamăgi pe loc, nu-şi va mai duce opera la capăt. Şi pentru frumuseţea acelei piese, nu numai că nu l-am dezamăgit, dar i-am întreţinut pînă la capăt iluziile. Iar cînd piesa a fost gata, m-am retras — dar toată în flăcări — mistuită de vîlvătaia aceea. De vreme ce am ajuns în halul ăsta, cum de nu puteţi înţelege ? Are dreptate el *(îl arată pe Cromo) :* nu trebuia să mă eliberez. Viaţa refuzată lui, am fost nevoită s-o dau operei sale. Şi el însuşi a înţeles lucrul ăsta *(arată spre soţul ei)* şi a consimţit să joc din nou pentru
(25)
a-mi îndeplini această menire sacră. Numai pentru
opera aceasta ! CROMO : Sfinţenie şi martiriu ! Pentru că el *(îl arată*
pe Conte) n-a fost niciodată gelos, nici după aceea. CONTELE : N-aveam nici un motiv !
CROMO : Dar nu simţi că pentru ea, celălalt nu e mort ? Continuă să trăiască ! Uite-o acolo, în zdrenţe ca o cerşetoare, trăgînd să moară, făcîndu-ne să murim cu toţii, pentru ca el — da, el — să trăiască încă !
DIAMANTE : Uite cine e gelos, în schimb !
CROMO : Bravo, aşa e, al ghicit !
DIAMANTE : Parcă n-aţi fi cu toţii îndrăgostiţi de ea !
CROMO : Nu, e dispreţ şi compătimire.
ILSE *(în acelaşi timp, lui Spizzi) :* Ar vrea să mă umilească, dar mă înalţă !
SPIZZI : îi place să facă pe răutăciosul, dar nu e !
BATTAGLIA *(deodată cu el) :* Mă doare sufletul... Parcă sînt dezarticulat.
LUMACHI *(deodată cu ei, încrucişîndu-şi braţele) :* Stau şi mă întreb dacă e posibilă o asemenea situaţie !
ILSE *(lui Cromo) :* Fireşte că trag să mor ! Am acceptat faptul acesta, ca pe o moştenire ! Deşi la început nu mi s-a părut că opera lui mă va face să sufăr toată durerea asta, pe care o avea în el, şi pe care eu am găsit-o în piesa lui...
COTRONE : Şi piesa aceasta în faţa lumii — întrucît aparţine unui poet — a fost ruina dumneavoastră ? Ah, idt de bine înţeleg ! Cît de bine înţeleg lucrul acesta !
BATTAGLIA : încă de la primul spectacol...
COTRONE : Nimeni n-a vrut să ştie de ea !
SACERDOTE : Toată lumea a fost împotrivă !
CROMO : Se cutremurau pereţii de fluierături !

COTRONE : Chiar aşa ?
ILSE : Vă bucuraţi ?
COTRONE : Nu, Contesă, vorbesc aşa pentru că înţeleg foarte bine ! Opera unui poet...
(26)
DIAMANTE : Nimic n-a salvat-o ! Nici măcar surpriza acelor decoruri nemaivăzute ! Lemn !
BATTAGLIA *(cu obişnuitul său aer jalnic) :* Dar luminile ! Ce lumini !
CROMO : Toate minunăţiile unei montări spectaculoase ! Eram patruzeci şi doi, cu figuranţi cu tot...
COTRONE : Şi-aţi rămas atît de puţini ?
CROMO *(arătîndu-şi hainele):* ...asta e... ! Opera unui poet...
CONTELE (CM o *revoltă amară)* : Şi tu ?!
CROMO *(arătîndu-l pe Conte):* Şi întreaga lui avere făcută praf !
CONTELE : Nu-mi pare rău ! O doream !
ILSE : Asta e frumos,! Te recunosc !
CONTELE : Nu, eu nu sînt un exaltat; eu am crezut cu adevărat că în piesa aceea...
COTRONE : Da, dar ştiţi, eu n-am Sjpus „opera unui poet" spre a vă dispreţui, doamnă ; dimpotrivă ! Pentru a dispreţui lumea care i-a întors spatele !
CONTELE : A înjosi opera înseamnă pentru mine a o înjosi pe ea (îşi *arată soţia),* a înjosi preţul care-l are pentru mine tot ceea ce a făcut ea ! L-am plătit cu toată averea, dar nu-mi pasă, nu-mi pare rău ! Numai ca ea să fie sus, iar starea în care am ajuns să fie înnobilată măcar de frumuseţea şi de măreţia operei; altfel, altfel, tot dispreţul lumii... dumneavoastră înţelegeţi... şi batjocura lumii...
Rămîne parcă înecat de emoţie.
COTRONE : Dar eu urăsc lumea aceasta, domnule Conte ! Pentru asta trăiesc aici. Şi ca dovadă, vedeţi ? *(Arătînd fesul pe care de la sosirea oaspeţilor îl tine în mină, şi-l pune pe cap.)* Eram creştin, m-am făcut turc !
SGRICIA : Să nu ne atingem, oh ! Să nu ne atingem de religie !
COTRONE : Draga mea, dar n-am nimic de-a face cu Mahomet ! Sînt turc — din cauză că a dat faliment
(27)
poezia creştinătăţii. Doamne, oare duşmănia lumii a fost chiar atît de mare ?
CONTELE : Nu, am găsit şi prieteni, puţini...
SPIZZI : ...pasionaţi...
DIAMANTE *(întunecată) :* ...dar puţini !
CROMO : ...iar impresarii ne-au desfăcut contractele şi ne-au interzis să jucăm în teatrele din oraşele mari sub pretext că trupa noastră nu are decoruri şi costume.
CONTELE : Nu-i adevărat ! Mai avem cu noi, chiar şi acum, ce ne trebuie pentru spectacol !
BATTAGLIA : Costumele sînt acolo, în saci.
LUMACHI : ...sub fim...
SPIZZI : ...de altfel, nici nu e nevoie de ele !
CROMO : Şi decorurile ?
CONTELE : Pînă la urmă, am rezolvat întotdeauna problema asta !
BATTAGLIA : Jucăm mai multe roluri ; eu fac şi pe bărbatul şi pe femeia...
CROMO : Şi nu numai pe scenă !
BATTAGLIA *(cu un gest femeiesc al mîinii) :* Răutăciosule !
SACERDOTE : în sfîrşit, facem de toate !
DIAMANTE : Şi nimic nu ne scapă ! Ce nu putem juca, citim.
SPIZZI : Lucrarea e atît de frumoasă, încît nimeni nu se mai gîndeşte la actorii şi la recuzita care lipsesc !
CONTELE *(lui Cotrone):* Dar nu lipseşte nimic, crede-ţi-mă, nu lipseşte nimic ! Nu-i decît năravul ăsta blestemat de a ne tăvăli pe noii înşine în noroi !
COTRONE : Aveţi un suflet mare, domnule Conte ; dar credeţi-mă, faţă de mine nu e nevoie să lăudaţi frumuseţea operei şi calitatea spectacolului. Aţi fost îndrumaţi aici de un prieten al meu de departe, care probabil n-a apucat sau n-a găsit mijlocul de a vă comunica sfatul de a nu vă aventura pină aici.
CONTELE : Ah, da ? De ce ?
SPIZZI : Aici nu găsim nimic de făcut ?
CROMO : Nu v-am spus eu ?
LUMACHI : Deh, cred şi eu ! în creierii munţilor !
COTRONE : Aveţi răbdare ; nu vă pierdeţi cu firea ;
ceva tot o să aranjăm ! DIAMANTE : Dar unde, acuzaţi-;mă ? Dacă aici nu e
nimdc ! COTRONE : în sat nu, desigur; iar dacă aţi lăsat pe
acolo unele lucruri e mai bine să le luaţi. CONTELE : Dar nu există un teatru în sat ? COTRONE : Există, însă pentru şoareci, domnule Conte,
e închis. Şi chiar dacă ar fi deschis, nu se duce
nimeni la teatru.
QUAQUEO : ...au de gînd să-l dărtme...

COTRONE : ...Da, ca să construiască un mic stadaon...
QUAQUEO : ...Pentru curse şi pentru lupte...
MARA-MARA : Nu, nu, am auzit că vor să facă un cinematograf !
COTRONE : Luaţi-vă gîndul de la teatrul acela !
CONTELE : Dar atunci unde ? Aici nu sînt alte aşezări omeneşti...
DIAMANTE : Straşnic am mai nimerit !
SPIZZI : Avem o recomandaţie pentru dumneavoastră...
COTRONE : ...iar eu mă aflu aici, la dispoziţia dumneavoastră, împreună cu prietenii mei. Nu vă pierdeţi cumpătul : o să vedem, o să studiem ; o să găsim. Pînă una alta, dacă vreţi să intraţi în vilă... Sînteţi obosiţi. O să ne îngrijim să vă adăpostim cum putem, în seara asta. Vila e încăpătoare.
BATTAGLIA : ...cit despre cină...
COTRONE : Dar ar fi bine să deprindeţi cîteva din obiceiurile noastre.
BATTAGLIA : Cum adică ?
DOCOIA : Să renunţi la toate şi să n-ai nevoie de nimic.
QUAQUEO : Nu-i speria !
BATTAGLIA : Dar când ai nevoie de toate ?
COTRONE : Intraţi ! Intraţi !
BATTAGLIA : ...cum o scoţi la capăt fără nimic ?
(28)
(29)

COTRONE : Doamnă Contesă... *(lise, părăsită pe bancă,*
face semn negativ cu capul.) Dumneavoastră, nu ? QUAQUEO *(lui Doccia) :* Ai văzut ? Nu vrea să intre.
CONTELE : Ba da, mai tîrziu. *(lui Cotrone :)* Aveţi grijă
de ceilalţi, deocamdată.
DIAMANTE : Crezi că trebuie să acceptăm ? CROMO : Deh, să avem cel puţin un adăpost! Vrei să
rămîi afară toată noaptea ?
BATTAGLIA : Dar, ceva tot ar trebui să îmbucăm ! COTRONE: Desigur, desigur ! O să găsim. Ia vezi tu,
Mara-Mara.
MARA-MARA : Da, da, veniţi, veniţi ! LUMACHI : Oricum, în sat nu ne mai putem întoarce.
Am şareta, dar mersi, o trag tot eu ! SACERDOTE *(lui Battaglla, îndreptîndu-se spre intrarea*
în vilă) : Cine mănîncă puţin, doarme bine. BATTAGLIA : La început, dar pe urmă te ia cu sfîr-
şealâ, dragul meu, simţi că ţi se sfişie şi somnul şi
stomacul ! COTRONE *(lui Lumachi):* Şareta poate să rămînă afară.
(Lui Doccia:) Tu, Doccia, vezi de odăi. SPIZZI : Ai grijă de Contesă !
CROMO : Să sperăm că e loc pentru toţi ! MILORDINO : Pentru toţi, pentru toţi ! Camere sînt
destule, avem chiar prea multe ! SGRICIA *(lui Cotrone):* Da, dar a mea, a mea, bagă de
seamă, n-o cedez nimănui ! COTRONE : Bineînţeles că nu, ştim cu toţii ! Ai acolo
orga : e o biserică ! QUAQUEO *(îmboldindu-i amuzat):* Hai, să mergem! Să
mergem ! O să ne distrăm de minune ! Eu ştiu să
fac pe copilul ! Să dansez ca o pisică pe claviatură !
Intră cu toţii în vilă, în afară de lise, Contele şi Cotrone.
PAUZA DE O CLIPA
II
Ultimele licăriri ale amurgului se sting şi, pe scenă, lumina scade. Clarul de lună creşte treptat. Cotrone aşteaptă ca toţi ceilalţi să intre în vilă ; apoi, după o scurtă tăcere, reluînd pe un ton mai liniştit:
COTRONE : Pentru Contesă mai e încă, neatinsă, camera foştilor stăpâni ai vilei : singura care mai are cheie, iar cheia e la mine.
ILSE *(încă şezînd, în tăcere, căzută pe gînduri; apoi, cu o voce care vine parcă de departe):*
Cinci motani la o pisică :
toţi cinci, gata-n jurul ei,
să se mistuie văzînd^o
cum oftează-ndrăgostită ;
dar abia se mişcă unul,
şi toţi ceilalţi sar pe el,
se-ncaieră şi se muşcă,
apod fug, se urmăresc...
COTRONE *(încet Contelui) :* îşi repetă rolul ? CONTELE *(încet lui Cotrone) :* Nu, nu e rolul ei. *(Apoi atacînd*

replica, cu altă voce, dispreţuitoare :) „Chiar aşa... chiar aşa..." ILSE:
Fac oare pisicile
năzbîtii de soiul acesta
pe creştete de copii ? Priviţi !
Priviţi atent !
(31)
CONTELE : „Ce anume să privesc ?" ILSE :
Uite-aici codiţa asta
cîrlionţi ce se^mpletesc...
Şi imediat cu altă voce, de mamă care ocroteşte capul unui copil la pieptul ei:
Nu, odorul meu de aur ! *Apoi, reluînd cu vocea de dinainte :*
II vedeţi ? vai, să nu-l atingă pieptene ; să nu-l taie foarfece ; ini s-ar stinge copilaşul... COTRONE : Contesa are o voce vrăjită... Cred că dacă
ar intra puţin în vilă s-ar simţi mai uşurată. CONTELE : Haide, lise, hai draga mea, să te odihneşti
un pic.
COTRONE : Poate că lucrurile de trebuinţă ne lipsesc, dar tot ce nu e de folos există din belşug... Uitaţi-vă. Chiar pe dinafară. Zidul acestei faţade, de exemplu. E destul să scot un ţipăt... *(îşi duce manile pîlnie la gură şi strigă:)* Olâ ! *(Imediat la acest strigăt, faţada vilei e iluminată de o fantastică lumină de zori.)* Şi zidurile dau lumină. ILSE *(ineîntată ca un copil) :* Ce frumos ! CONTELE : Cum aţi făcut ?
COTRONE : Mi se spune vrăjitorul Cotrone. Asemenea vrăji îmi asigură o existenţă modestă. Le creez eu însumi. Şi-acum, priviţi ! *(Îşi pune din nou miinile la gură şi strigă:)* Negru ! *(Lumina de pe faţadă se stinge, reapare licărirea slabă dinainte.)* S-ar părea că noaptea produce negreala aceasta de dragul licuricilor, care, zburînd încoace şi-ncolo, îşi aprind pentru o clipă licărul lor verde şi leneş. Ei bine, priviţi : ...lâ... lâ... lâ...
(32)
Îndată ce rosteşte indicînd cu degetul trei puncte diferite, apar acolo pentru o clipă, trei arătări verzui, ca nişte fantome evanescente.
ILSE : Oh, Doamne, cum faceţi ?
CONTELE : Ce sânt astea ?
COTEONE : Licurici ! Licuricii mei. De vrăjitor. Ne aflăm aici la graniţele vieţii, Contesă. O poruncă, şi graniţele se deschid ; intră nevăzutul; se ridică aburul fantomelor. E un lucru firesc. Este exact ceea ce se întîmplă în vis. Dar eu îl fac să se întâmple şi în stare de trezie. Asta-i tot. Visele, muzica, rugăciunea, iubirea... tot infinitul care se află în oameni, dumneavoastră îl veţi găsi înăuntrul şi în jurul acestei vile.
Sgricia apare din nou, iritată, In prag.
SGRICIA : Cotrone, vezi că Îngerul Osutăunu n-o să ne viziteze, ţi-o spun de pe acuim !
COTRONE : Ba da, Sgricia, nu-ţi fie frică ! Apropie-te...
SGRICIA *(apropiindu-se) :* Dacă ai şti ce vorbe auzi dincolo, de la toţi diavolii ăştia !
COTRONE : Doar ştii că nu trebuie să te temi de vorbe ? *(Prezentînd-o :)* Iat-o pe aceea care se roagă pentru noi toţi, Sgricia, căreia i s-a arătat Îngerul Osutăunu. A venit să trăiască aici printre nod, deoarece Biserica nu a recunoscut minunea pe care i-a făcut-o îngerul numit Osutăunu.
ILSE : Osutăunu ?
COTRONE : Da, pentru că are în paza lui o sută de s,uflete din Purgatoriu, pe care le călăuzeşte în fiecare noapte spre fapte sfinte.
ILSE : Da ? Şi ce fel de minune ?
COTRONE *(Sgriciei) :* Hai, Sgrdcia, povesteşte, povesteşte doamnei Contese.
SGRICIA *(încruntată) :* Tot n-ai să mă crezi.
ILSE : Ba da, am să te cred.
COTRONE : Nimeni nu e mai dispus să te creadă decât
8 - o. 1240
(33)
Contesa. S-a întâmplat în timpul unui drum spre satul vecin, unde locuia o soră a ei...
înfirîpîndu-se parcă din văzduh se aude o Voce obraznică, de ecou limpede, care spune :
VOCEA : Deochiat sat, aşa cum mai stat destule pe insula aceasta sălbatică.
Contesa şi Contele, uimiţi, nu ştiu unde să se uite.
COTRONE *(imediat pentru a-i linişti) :* Nu-i nimic, sînt nişte voci. Nu vă speriaţi ! Am să vă explic imediat.
VOCEA *(de lîngă chiparos) :* Oamenii mor ca muştele.
CONTESA *(îngrozită) :* Oh, Doamne ! Cine vorbeşte ?
CONTELE : De unde vin vocile astea ?
COTRONE : Nu vă speriaţi ! Nu vă speriaţi, Contesă ! Se înfiripă în aer. Am să vă explic !
SGRICIA : Sînt vocile celor ucişi ! Auziţi ? Auziţi ? *(Pe ascuns, Cotrone face Contesei un semn, ca pentru a spune : să n-o credeţi, asta e o poveste pentru ea t Dar Sgricia observă şi se supără.)* Ba da. Copilul !
COTRONE *(atent, prefăcîndu-se) :* Sigur că da, copilul, aşa e... *(apoi lisei:)* E vorba de un căruţaş, Contesă,

care, într-o noapte, luînd în căruţa sa un copil, pe drumul mare, nu prea departe de aici, şi auzind cum îi sună în buzunar câţiva bănuţi, l-a omorît în timp ce dormea, ca să-şi cumpere tutun după ce va fi sosit în sat; apoi a aruncat micul cadavru îndărătul undi gard şi diii ! căluţule, aşa, la pas şi cîntînd, şi-a urmat drumul s,ub stelele cerului.
SGRICIA *(teribilă) :* Sub ochii lui Dumnezeu care se uitau la el ! Şi-atîta s-au tot uitat la el, încît ştiţi ce-a ajuns să facă ucigaşul ? A sosit în zori, şi în loc să se ducă la stăpânul lui, s-a oprit la postul de jandarmi şi s-a denunţat singur, ca şi cum nu el, ci altcineva ar fi vorbit prin gura lui. Vedeţi ce mare e puterea lui Dumnezeu !
(34)
COTRONE : Şi cu credinţa aceasta, ei nu i-a fost frică s-o pornească noaptea la drum...
SGRICIA : De unde, noaptea ! Nu noaptea, în zori trebuia să plec. Vecinul meu căruia îi cerusem să-mi dea măgăruşul...
COTRONE : Era un ţăran care o ceruse de nevastă.
SGRICIA : Ce-are a face! Tot gîndindu-se că trebuie să-mi pregătească măgăruşul de plecare, s-a trezit pe la miezul nopţii : era lună plină ; el a crezut că se revarsă zorile. Eu mi-am dat seama, uitîndu-mă la cer, că nu era lumină de zi, ci de lună. Ca o bătrână ce sânt, mi-am făcut semnul crucii ; m-am suit în şa şi hai la drum ! Dar cînd am ajuns la drumul mare... noaptea... peste câmp... cu umbrele înspăimântătoare... în liniştea aoeea care înăbuşea în colb pînă şi tropotul -măgăruşului... şi cu luna aceea... şi pe drumul subţire şi alb... mi-am tras broboada pe ochi şi aşa ferită, poate din pricina slăbiciunii mele, poate din pricina drumului care nu se mai sfârşea, poate şi din una şi din alta, fapt e că m-am pomenift deodată trează, intre două şiruri lungi de soldaţi...
COTRONE *(ca pentru a pregăti atenţia, în vederea momentului miraculos) :* Aşa, aşa...
SGRICIA *(continuînd) :* Soldaţii treceau pe amîndouă laturile drumului, iar în fruntea lor, înaintea mea, pe un cal minunat, Căpitanul lor. La vederea lui am simţit că-mi vine inima la loc, şi i-am mulţumit lud Dumnezeu că tocmai în noaptea aceea poruncise soldaţilor să se ducă şi ei la Favara. Dar de ce erau aşa de tăcuţi ? Nişte flăcăi de douăzeci de ani... o bătrânică între ei, calare pe măgăruş... n-au ris de mine ; nici măcar nu i-am auzit păşind ; nici un fir din praful drumului n-au ridicat... De ce ? Cum asa ? Am aflat abia în zori, după ce am ajuns în apropierea satului. Căpitanul s-a oprit, pe calul lui mare şi alb; a aşteptat să-l ajung din urmă cu măgăruşul meu : „Sgricia, sînt îngerul Osutăunu",
(35)
mi-a zis, „şi ăştia care te-au însoţit pînă aici sînt
nişte suflete din Purgatoriu. îndată ce vei ajunge
în sat, încheieţi socotelile ou Dumnezeu, că încă
înainte de amiază ai să mori". Şi a pierit cu sfîntul
său alai. COTRONE *(imediat)* : Dar abia acum vine partea cea
mai frumoasă ! Cînd sora ei a văzut-o sosind, albă
ca varul şi buimăcită... SGRICIA : „Ce ai ?" a strigat la mine. Iar eu :
„Cheamă preotul !"
„Ţi-e rău ?"
„încă înainte de amiază am să mor"
Deschide braţele.
Şi într-adevăr... (Se *apleacă şi se uită în ochii Contesei întrebînd-o :)* Tu crezi că eşti încă vie ?
li face semn cu arătătorul, în faţă, că nu. VOCEA *(din spatele chiparosului) :* Să nu crezi !
Bătrîna, cu un zîmbet de aprobare, face un
semn, care vrea să însemne : „Auzi, ţi-o spune
chiar el .'" Şi zîmbitoare şi mulţumită, intră
din nou în vilă.
ILSE (se *întoarce întîi spre chiparos, apoi se uită Ict Cotrone :)* Se crede moartă ?
COTRONE : într-o altă lume, Contesă, împreună cu noi toţi...
ILSE *(tulburată):* Care lume ? Şi vocile astea ?
COTRONE : Inregistraţi-le ! Nu încercaţi să vi le explicaţi ! Aş putea să...
CONTELE : Sînt ticluite ?
COTRONE *(Contelui) :* Vă ajută să intraţi intr-un alt adevăr, cu totul altul decît al dumneavoastră, care e atît de şubred şi schimbător... *(Contesei:)* Staţi, staţi aşa îndepărtată şi încercaţi să priviţi cum a privit această bătrînică atunci cînd a văzut îngerul. Nu e nevoie să judecaţi. Noi din asta trăim aici.
(36)
dar avînd tot timpul numai psntru noi : bogăţie nemăsurată, forfote de himere. Lucrurile din jurul nostru vorbesc şi au un sens numai în arbitrariul în care, din deznădejde, sântem ispitiţi să le schimbăm. O deznădejde pe măsura noastră, să ne înţelegem ! Sîntem mai degrabă leneşi şi indolenţi ; stînd asa, plăsmuim enormităţi, cum să le zic ? mitologice ; foarte fireşti de altfel, dat fiind modul existenţei noastre. Nimeni nu poate trăi din nimic ; şi-aşa, e o continuă beţie cerească. Resipirăm un aer de basm. îngerii pot să coboare oricînd printre noi ; şi toate lucrurile care se nasc în noi ne sînt nouă înşine prilej de uimire. Auzim voci şi râsete ; vedem cum se nasc plăsmuiri vrăjite din orice cotlon de umbră, create de culorile care ne rămîn descompuse în ochii orbiţi de prea

bogatul soare al insulei noastre. Nu putem îndura surzenia umbrei. Nu sînt figuri născocite de noi : sînt o dorinţă a ochilor noştri înşişi. *(Rămîne în ascultare.)* Iată. O aud venind. *(Strigă :)* Magdalena ! *(Apoi, arătînd :)* Acolo, pe podeţ.
Pe podeţ apare Măria Magdalena, luminată în roşu de o lampă pe care o ţine în mînă. E tînără, cu părul roşcat şi carnea aurie. E îmbrăcată în roşu, ca o ţărancă : pare o văpaie.
ILSE : Oh, Doamne, cine e ?
COTRONE : „Doamna în roşu". Să nu vă fie frică ! E în carne şi oase, Contesă. Vino, vino Magdaiena. *(In timp ce Magdalena se apropie, adaugă :)* O biată fiinţă neroadă, care aude dar nu poate vorbi ; e singură, nu mai are pe nimeni, rătăceşte peste coclauri ; bărbaţii se bucură de ea, dar ea nu-şi dă seama niciodată ce i se întîmplă ; îşi leapădă odraslele în iarbă. Iat-o. Are tot timpul, pe buze şi în ochi, surîsul plăcerii pe care o ia şi o dă. Aproape în fiecare noapte vine să caute adăpost la noi, în vilă. Du-te, du-te, Magdalena.
(37)
Măria Magdalena, cu acelaşi surîs dulce pe buze, dar aproape voalat de o suferinţă în ochi, dă de cîteva ori din cap şi intră în vilă.
ILSE : Dar vila asta a cui e ?
COTRONE : A noastră şi a nimănui. A Spiritelor.
CONTELE : Cum, a Spiritelor ?
COTRONE : Da. Vilei i-a mers buhul că e bîntuită de Spirite. De aceea a fost părăsită de proprietarii ei care, de groază, au plecat din insulă; e mult de-atunci...
ILSE : Dumneavoastră nu credeţi în Spirite...
COTRONE : Cum să nu ! Le creăm !
ILSE : Ah, le creaţi...
COTRONE : Scuzaţi, Contesă, nu m-aş fi aşteptat să-rm vorbiţi aşa. Nu se poate să nu credeţi ca şi noi. Dumneavoastră, actorii, daţi trup fantomelor ca sâ ■trăiască — şi ele, trăiesc ! Noi facem contrariul : preschimbăm trupurile noastre în fantome : şi le facem de asemenea să trăiască. Fantomele... nu trebuie căutate prea departe : e destul să le facem să iasă din noi înşine. N-aţi spus chiar dumneavoastră că sînteţi fantoma celei care aţi fost ?
ILSE : Eh, mai fantomă nici nu se poate...
COTRONE: Vedeţi. Aceea care aţi fost. E destul s-o scoateţi afară. Credeţi că ea nu trăieşte încă înăuntrul dumneavoastră ? Nu trăieşte oare fantoma acelui tînăr care s-a omorât pentru dumneavoastră ? O purtaţi înăuntru.
ILSE : în mine...
COTRONE : Aş putea s-o fac să apară. Uitaţi-vă, e acolo înăuntru.
Arată spre vilă.
ILSE *(ridicîndu-se, cu ciudă) :* Nu ! COTRONE : Iată-l !
în pragul vilei apare Spizzi, care s-a costumat în tînăr poet, semănînd cu cel ce s-a omorit pentru Contesă, jolosind costumele găsite în ciudata garderobă a vilei şi care servesc la crearea aparţiilor : poartă pe umeri o mantie neagră, cum se purta odinioară peste frac; în jurul gîtului, un fular alb, de mătase; pe cap, un joben. în mîinile — ca[r]e susţin pe dinăuntru într-o elegantă umflătură cele două falduri ale mantiei — are o lanternă electrică; aceasta îi luminează faţa de jos in sus, dîndu-i un aer spectral. Văzîndu-l, Contesa scoate un ţipăt şi cade pe bancă, ascunzindu-şi faţa.
SPIZZI *(alergînd la ea) :* Oh, nu, lise... Doamne... N-a fost decît o glumă...
CONTELE : Ah, tu erai, Spizzi ! E Spizzi, lise...
COTRONE : A ieşit din el însuşi, ca sâ se arate ca o fantomă !
CONTELE *(supărat) : Ce* vorbe sînt astea ?
COTRONE : Adevărul !
SPIZZI : A fost o glumă !
COTRONE : Eu născocesc întotdeauna adevăruri, scumpe domn, iar oamenilor li se pare întotdeauna că scornesc minciuni. Niciodată adevărul nu trebuie rostit mai răspicat, ca atunci cînd e născocit. Iată dovada ! *(îl arată pe Spizzi:)* Aţi glumit ? Dumneavoastră n-aţi făcut decît să ascultaţi o poruncă ! Măştile nu ■ se aleg la întâmplare. Iată şi alte dovezi... alte dovezi... *(Intră din nou în scenă, ieşind din vilă, mascaţi şi iluminaţi diferit de propria lor lanternă colorată, pe care o ascund în mînă, Diamante, Bat-taglia, Lumachi şi Cromo, în ordinea prezentării făcute de Cotrone. Ceilalţi îi vor urmări cu privirea.)* Dumneavoastră (o *ia de mînă pe Diamante)* fireşte, costumată în Contesă... *(Contelui:)* Aţi avut, domnule Conte, vreo funcţie la curte ?
CONTELE *(nedumerit) :* Eu, nu, de ce ?
COTRONE *(indicînd costumul lui Diamante) :* Pentru că e tocmai o rochie de Doamnă de la Curte... *(Adresîndu-se lui Battaglia:)* Iar dumneavoastră v-aţi
(38)

gîndit la măgarul pe care nu-l aveţi... *(Apoi, ducîn-du-se să-i strlngă mina lui Cromo:)* Iar dumneavoastră v-aţi costumat în Paşă, felicitări : se vede că aveţi inimă largă...
CONTELE : Dar ce-i mascarada asta ?
CROMO : Acolo înăuntru *(arată vila)* e un întreg arsenal pentru apariţii !
LUMACHI : Să vedeţi ce mai costume ! Nici o gardev robă de teatru n-are mai multe !
COTRONE : Şi fiecare şi-a luat masca ce i se potrivea mai bine !
SPIZZI : Ah, nu, eu am făcut-o...
CONTELE *(iritat) :* în glumă ? *(Arătând costumul cu care e îmbrăcat Spizzi.)* Crezi că ăsta-i un mod de-a glumi, să te îmbraci aşa ?
ILSE : A ascultat...
CONTELE : De cine ?
ILSE *(arătîndu-l pe Cotrone) :* De el, care face pe vrăjitorul, n-ai înţeles ?
COTRONE : Nu, Contesă...
ILSE : Taci, ştiu asta ! Dumneavoastră născociţi adevărul ?
COTRONE : Toată viaţa n-am făcut altceva ! Fără să vreau, Contesă. Am născocit toate adevărurile pe care conştiinţa le refuză. Le smulg din tainiţa simţurilor sau, eînd e cazul, pe cele mai îngrozitoare, din peşterile instinctului. Atîtea am născocit acolo jos, în sat, încât a trebuit să fug, urmărit de scandaluri. Aici, mă străduiesc să le prefac în fantome, să le dau forme evanescente. Umbre trecătoare. Cu aceşti prieteni ai mei, îmi dau silinţa să nuanţez prin diferite licăriri şi lumea înconjurătoare, cernind în ea, ca pe nişte fulgi de nori coloraţi, sufletul, în această noapte care visează.
CROMO : Un foc de artificii ?
COTRONE : Dar fără detunături. O vrajă tăcută. Oamenii proşti se tem şi se ţin departe ; şi aşa, noi am rămas aici stăpîni. Stăpîni pe nimic şi pe tot.
(40)
CROMO : Şi din ce trăiţi ?
COTRONE : Cum am spus. Din nimic şi din tot
DOCCIA : Nu poţi avea totul, decât atunci cînd nu mai ai nimic.
CROMO *(Contelui) :* Ai auzit ? e tocmai cazul nostru ! Prin urmare[1], noi avem totul !
COTRONE : Nu, pentru că tot mai doriţi să aveţi ceva. Cînd într-adevăr n-o să mai doriţi nimic, atunci da.
MARA-MARA : Omul poate dormi şi fără pat...
CROMO : ...Cam prost...
MARA-MARA : ...dar doarme !
DOCCIA : Cine-ţi poate lua somnul o dată ce Dumnezeu, care te vrea sănătos, ţi-l trimite, ca pe un har, împreună cu oboseala ? Iată că dormi şi fără pat î
COTRONE : Dar mai e nevoie şi de foame, nu-i aşa, Quaqueo ? Pentru ca o simplă coajă de pîine să-ţi dea bucuria de-a mînca, aşa cum nu ţi-o poate da niciodată, cînd eşti sătul sau n-ai poftă, nici o mîncare oricît de aleasă.
Quaqueo zîmbind şi încuviinţînd din cap, /ace
cu mina gestul copiilor cînd vor să arate că
gustă ceva.
DOCCIA : Şi numai atunci cînd nu ai casă, toată lumea devine a ta. Te duci şi te tot duci, apoi te întinzi pe iarbă sub tăcerea cerului ; şi eşti tot, şi eşti nimic... şi eşti nimic, şi eşti tot.
OOTRONE : Aşa vorbesc cerşetorii, oamenii supra-rafi-naţi, Contesă, fiinţe alese care au izbutit să realizeze condiţia acelui delicat privilegiu care e cerşetoria. Căci nu există cerşetori mediocri. Mediocrii sînt întotdeauna înţelepţi şi economi. Doccia e bancherul nostru. Timp de treizeci de ani a adunat bănuţul de prisos cu care oamenii solicitaţi îşi plătesc luxul milei, şi a venit aici ca să-l cheltuiască pentru libertatea de-a visa. El plăteşte totul.
DOCCIA : Mde, dar sînteţi cam risipitori...
COTRONE : Face pe sgîrcitul, ca să dureze mai mult.
(41)

CEILALŢI „NĂPĂSTUIŢI" (rîzîrtd) ; Aşa e ! Aşa e !
COTRONE : Poate că aş fi putut să fiu şi eu un om mare, Contesă- Mi-am dat demisia. Am demisionat de la toate : de la bunăstare, cinste, virtute, lucruri de care dobitoacele, slavă Domnului, habar nu au în prea fericita lor inocenţă. Eliberat de toate poverile astea sufletul nostru rămîne vast ca văzduhul, plin de soare sau de nori, deschis tuturor fulgerelor, lăsat în voia tuturor vuiturilor, îmbelşugată şi tainică materie de făcut minuni care se înalţă şi se risipeşte în depărtări fabuloase. Priviţi pămîntul, ce tristeţe ! Mai e cîte unul, acolo, jos, care crede ca trăieşte ca noi ; dar nu-i adevărat. Nici unul din noi nu se află în trupul acesta pe care-l văd ceilalţi, ci în sufletul oare grăieşte cine ştie de unde ; nimeni nu poate să ştie : aparenţă printre aparenţe, purtînd numele acesta caraghios de Cotrone... iar el numele de Doccia... el, Quaqueo... Trupul înseamnă moarte : beznă şi piatră. Vai

celui care se vede în trupul şi în numele său. Noi facem pe fantomele. Toate fantomele care ne trec prin minte. Unele sînt obligatorii. Iată, de exemplu, aceea a Scoţienei cu umbreluţă (o *arată pe Mara-Mara:)* sau aceea a Piticului ou scufiţa verde *(Quaqueo face semn că e atribuţia lui specială.)* Specialitatea vilei. Celelalte toate sînt născociri ale fanteziei noastre. Cu dumnezeiescul privilegiu al copiilor care îşi iau în serios jocurile, noi revărsiăm uimirea din noi peste lucrurile cu care ne jucăm, şi ne lăsăm vrăjiţi de ele. Nu mai e un joc, ci o realitate minunată în care trăim, departe de tot, pînă aproape de graniţele nebuniei. Ei bine, domnilor, am să vă spun cum se spunea odinioară pelerinilor : desle-gaţi-vă încălţările şi puneţi jos desagii. Aţi ajuns la ţintă. De ani de zile aşteptam aici nişte oameni ca voi, pentru a da viaţă altor fantome pe care le am în minte. Dar vom juca şi piesa voastră, *Povestea copilului schimbat,* ca pe un miracol suficient sieşi, care nu mai cere nimănui nimic.

ILSE : Aici ?
COTRONE : Numai pentru noi.
CROMO : Ne propune să rămînem aici pe totdeauna, auziţi ?
COTRONE : Fireşte ! Ce să mai căutaţi printre oameni ? Vedeţi cu ce v-aţi ales de la ei !
QUAQUEO şi MILORDINO : Rămîneţi, da ! Rămîneţi cu noi ! Aici cu noi !
DOCCIA : Oh, sînt opt la număr !
LUMACHI : în ceea ce mă priveşte, eu răroîn !
BATTAGLIA : Locurile sînt frumoase...
ILSE : înseamnă că am să plec singură, cu *Povestea* mea şi am s-o citesc de vreme ce nu mai pot s-o reprezint.
SPIZZI : Nici vorbă, lise — rămână aici cine vrea — eu te urmez !
DIAMANTE : Şi eu ! *(Contelui:)* Contează aricind pe mine !
COTRONE : înţeleg, Contesa nu poate renunţa la menirea ei.
ILSE : Pînă la ultima suflare.
COTRONE : Nici ea nu vrea ca o operă să trăiască prin ea însăşi — aşa ceva se poate întâmpla numai aici.
ILSE : Trăieşte în mine ; dar nu e deajuns ! Trebuie să trăiască în mijlocul oamenilor !
COTRONE : Sărmana operă ! Aşa cum poetul n-a dobîn-dit iubirea dumitale, opera lui nu va dobîndi gloria. Dar ajunge. E tîrziu, ar fi bine să mergem să ne odihnim. Deoarece Contesa a refuzat, am o idee; dar am să v-o spun numai mîine.
CONTELE : Ce idee ?
COTRONE : Mîine în zori, domnule Conte. Ziua e oarbă; noaptea e a visurilor şi numai îngînarea luminii cu întunericul îi face pe oameni clarvăzători. Zorile, pentru ce va vend ; asfinţitul, pentru ce a fost. *(Ridică o mînă pentru a-i invita în vilă.)* Pe mîine !
CORTINA

III

Arsenalul apariţiilor: o cameră vastă, în mijlocul vilei, cu patru uşi, două într-o parte, două în cealaltă, care au acces spre două coridoare paralele. Peretele din -fund, neted şi gol, va deveni, la momentul oportun, transparent; prin el se va vedea, ca într-un vis, întîi un cer în revărsat de zori, plin de nori albi; apoi coasta muntelui în pantă dulce, de un verde fraged, cu cîţiva arbori în jurul unui bazin oval; în sfîrşit (dar aceasta mai tîrziu, în timpul următoarei repetiţii generale a Poveştii copilului schimbat), *un frumos peisaj marin : un port şi un far. Interiorul încăperii e ocupat, în aparenţă, de cele mai ciudate mobile, care nu sînt mobile ci mari jucării stricate şi pline de praf; totul va fi însă pregătit şi aranjat pentru a servi, cît ai bate din palme, ca decor pentru* Povestea copilului schimbat. Se *vor vedea, apoi, instrumente muzicale, un pian, un trombon, o tobă şi cinci popice colosale cu feţe omeneşti la capătul superior. De asemenea, aşezate în stînga pe scaune, mai multe păpuşi-marionete: trei marinari, două prostituate, un bătrînel pletos în redingotă, o vivandieră încruntată. ha ridicarea cortinei, scena* e *luminată, nu se ştie cum şi pe unde, cu o lumină nefirească. Păpuşile, aşezate pe scaune, iau o înfăţişare omenească impresionantă, deşi îşi păstrează mereu aerul de păpuşi, prin imobilitatea măştilor. Prin prima* uşă *din stînga intră fugind lise urmată de Conte, care încearcă s-o reţină.*
ILSE : Nu, vreau să des ! *(Oprindu-se deodată, surprinsă şi aproape speriată :)* Unde sîntem ?
CONTELE *(oprindu-se şi el) :* Hm ! S-ar părea că e magazia apariţiilor.
ILSE : Şi lumina asta ? De unde vine ?
CONTELE *(arătînd păpuşile) :* Ia te uită la astea ! Sînt păpuşi, nu ?
ILSE : Par fiinţe adevărate.
CONTELE : Aşa e, şi se prefac că nu ne văd. Dar, uite, parcă sânt făcute anume pentru noi, pentru a împlini golurile din Trupa noastră : *Bătrînul de la pian,* uite, şi *Stăpîna cafenelei* şi cei trei *Marinari,* pe care nu reuşim niciodată să-i găsim.
ILSE : I-o fi pregătit el.
CONTELE : El ? Ce ştie el ?
ILSE : I-am dat *Povestea,* s-o citească.

CONTELE : Aşa ? Atunci totul se explică. Dar nu sînt decît păpuşi, oe să facem cu ele ? Nu pot să vorbească. Nu-mi dau seama unde am nimerit. Dar aş vrea ca măcar tu...
Se *apropie de ea şi dă s-o atingă, sfios şi tandru.*
(44)
(45)
ILSE *(izbucnind şi bombănind) :* Of, Doamne, unde-o fi"
ieşirea ?
CONTELE : Vrei într-adevăr să ieşi ? ILSE : Da, da ! Să plec ! CONTELE : Unde să pleci ?
ILSE : Nu ştiu, afară, în aer liber. ,
CONTELE : Acum în toiul nopţii ? E noapte ! toată
lumea doarme ; vrei să te expui la ora asta ? ILSE : Mi-e groază în patul acela.
CONTELE : Da, e groaznic, într-adevăr, e aşa de înalt. ILSE : Cu căptuşeala aceea violetă, roasă de molii.
CONTELE : Dar la urma urmei e totuşi un pat. ILSE : Du-te, dormi tu în el : eu nu pot. CONTELE : Şi ce-ai să faci ? ILSE : E o bancă afară, în faţa intrării. CONTELE : O să ţi se facă frică, singură, afară : acolo
sus eşti cu mine. ILSE : De tine mi-e frică, dragul meu, numai de tine,
de ce nu vrei să înţelegi ? CONTELE *(oprindu-se) :* De mine ? De ce ? ILSE : Pentru că te cunosc. Şi te văd. Pentru că te ţii
scai de mine, ca un cerşetor.
CONTELE : Nu se cuvine oare să fiu alături de tine ? ILSE : Dar nu aşa ! Nu uitându-te la mine aşa ! Mă simt toată, nu ştiu cum, parcă-aş fi lipicioasă ; da, da, din pricina vlăguirii şi sfielii tale care imploră mereu. O porţi în ochi, în mîini. CONTELE *(mortificai) :* Pentru că te iubesc... ILSE : îţi mulţumesc, dragul meu ! Tu ai calitatea de a te gîndi la asta tocmai cînd nu trebuie, sau cînd mă simt sfirşită, moartă. Tot ce pot să fac e să fug. Aş vrea să ţip ca o smintită ! Bagă de seamă, ai un fel de a roade totul, care e oribil. CONTELE : De a roade ?
ILSE : De a roade. Vreii să recâştigi de la mine tot ceea ce ai pierdut!
CONTELE : lise ! Cum poţi să te gîndeşti la aşa ceva ? ILSE : Ah, da ! Acum mă obligi să-ţi cer iertare.
(46)
CONTELE : Eu ? Ce tot spui ? N-am pierdut nimic, nu cred că am pierdut nimic cît timp te mai am pe \ tine. Asta numeşti tu a roade ?
ILSE : Groaznic. Insuportabil. Mă cauţi mereu ou ochii. Nu pot să sufăr asta !
COATELE : Simt că te îndepărtezi : aş vrea să fii din nou...
ILSE : Mereu acelaşi lucru...
CONTELE *(jignit) :* Nu ! ceea ce ai fost cîndva pentru mine...
ILSE : Ah, cîndva ! Cînd ? Spune-mi, în care viaţă ? Mai poţi într-adevăr să vezi în mine pe aceea care am fost ?
CONTELE : Nu eşti tu, tot lise a mea ?
ILSE : Nici vocea nu mi-o mai recunosc. Vorbesc, şi vocea mea, nu ştiu, parcă e a altora, şi toate zgomotele le simt în aer, ca şi cum, nu ştiu, nu ştiu, s-ar fi închegat într-o surzenie, din pricina căreia toate cuvintele devin pentru mine crude. Scuteşte-mă de ele, te implor !
CONTELE *(după o pauză) :* Aşadar e adevărat.
ILSE : Ce să fie adevărat ?
CONTELE : Că am rămas singur. Nu mă mai iubeşti.
ILSE : Cum să nu te mai iubesc, prostule, ce-ţi vine să spui ? nu vezi că nu mă mai pot vedea pe mine însămi fără de tine ? Dar, dragul meu, nu mai cerşi iubirea : pentru că ştii, Doamne Dumnezeule, că singurul chip în care mi-e cu putinţă să ţi-o dau, este să nu te gîndeşti la ea. Trebuie s-o simţi, dragul meu, fără să te gîndeşti. Had, fii înţelegător.
CONTELE : Ei, da, ştiu că n-ar trebui să mă gîndesc niciodată la mine.
ILSE : Mai spui că urmăreşti binele altora !
CONTELE : Şi pe-al meu, câteodată ! Dacă mi-aş fi închipuit...
ILSE : Nu pot nici măcar să regret, nimic.
CONTELE : Nu, spun că sentimentul tău...
ILSE : Dar e neschimbat, e mereu acelaşi !
(47)
CONTELE : Nu, nu e adevărat, înainte...
ILSE : Eşti chiar aşa de sigur de ce-a fost înainte ? Că sentimentul meu ar fi rezistat în alte condiţii ? Aşa, cel puţin, dăinuieşte cum poate. Dar nu vezi ur/de am ajuns ? E o adevărată minune că, atingîndurhe, nu ne scapă printre degete chiar şi certitudinea trupului nostru. /
CONTELE : Tocmai de aceea.
ILSE : Cum de aceea ?
CONTELE : Aş vrea doar atît: să te simt aproape.
ILSE : Dar nu sânt aici lîngă line ?
CONTELE : O fi o senzaţie de moment. Mă simt într-adevăr buimac. Nu mai ştiu nici unde suntem, nici încotro

ne îndreptăm.
ILSE : In orice caz nu mai putem face calea întoarsă.
CONTELE : Nu văd nici un drum înainte, nimic.
ILSE : Omul ăsta, din vilă, spune că poate născoci adevărul...
CONTELE : Ei da, lui i-e uşor să-l născocească...
ILSE : Adevărul din vis, zice, e mai adevărat decît noi înşine.
CONTELE : Halal de aşa vise !
ILSE : De fapt, uite, nu există vis, mai absurd decît adevărul acesta : că noi ne aflăm aici în noaptea asta şi că faptul acesta e adevărat. Dacă te gîndeşti bine, dacă te laşi furat de el, e o nebunie curată.
CONTELE : Mi-e teamă că ne-am lăsat furaţi mai de mult. Tot umblînd şi iarăşi umhlînd am ajuns, la capăt. Mă gîndesc cum am coborît pentru ultima dată treptele palatului nostru, aclamaţi. O ţineam în braţe pe Riri, sărăcuţa. Tu nu te gîndeşti niciodată la ea, eu mă gîndesc mereu. Cu blana ei albă, ca de mătase !
ILSE : Dacă ne-am gîndi la tot ce-am pierdut! CONTELE : Cîte lumânări şi cîte candelabre pe scara aceea de marmoră ! în timp ce coboram, eram atît de veseli şi de încrezători, încât ieşind afară în frig, în ploaie şi în ceaţa aoeea neagră...
(48)
ILSE *(după o pauză):* Şi totuşi, crede-mă, am pierdut foarte puţin la urma urmei, chiar dacă din punct de vedere material a fost atât de mult. Dacă bogăţia ne-a ajutat să ne cumpărăm această sărăcie, n-ar trebui să ne simţim umiliţi.
CONTELE : Mie îmi spui asta, lise ? Doar ţi-am spus
totdeauna : nu trebuie să te umileşti ! ILSE : Bine, bine. Acum să mergem : tu eşti bun ; să ne
întoarcem sus. Poate că acum am să mă pot odihni.
Ies *pe aceeaşi uşă. Îndată după ieşirea lor, păpuşile se apleacă, pleznindu-şi mîinile de genunchi şi izbucnesc într-un hohot de rîs.*
PĂPUŞILE : — Cum le mai complică, Doamne, cum le mai complică pe toate !
— Şi pînă la urmă sfîrşesc prin a face —
— ceea ce ar fi făcut în mod firesc —
— fără atîtea complicaţii !
De unul singur, bombănind de trei ori, trombonul face un comentariu ironic; toba, fără beţe, agitîndu-se ca o sită, vibrează în semn de aprobare ; în timpul acesta, sar în picioare, cu capetele lor holbate, cele cinci popice. Atunci, păpuşile se aruncă pe spate hohotind în „e", dacă cel dintîi hohot a fost în „o". Se opresc din-tr-odată, reluîndu-şi atitudinile dinainte, cînă uşa din fund, din dreapta, se deschide şi Sgricia intră veselă, anunpnd :
SGRICIA : îngerul Osutăunu ! îngerul Osutăunu ! Vine să mă ia cu tot alaiul lui. Uite-l. Uite-l. Toată lumea în genunchi ! în genunchi.
La porunca ei, păpuşile îngenunchează singure, în timp ce peretele mare din fund se luminează şi devine transparent. Se văd defilînd, înaripate, pe două şir-m, sufletele din Purgatoriu ca nişte îngeri; în mijlocul lor, călare pe
4 - e. 1240
(49)
un cal alb şi mare, Îngerul Osutăunu. Un cor încet de voci albe acompaniază defilarea:
Cu arme de pace, cînd totul tace, cu milă şi credinţă, Domnul ajută cu drag pe cel în suferinţă, pe *cel pribeag. Cînd defilarea e pe sfîrşiie, Sgricia se ridică pentru a o urma, ieşind prin a doua uşă din stînga, care rămîne deschisă. In spatele ultimei perechi de suflete, pe măsură ce acestea se îndepărtează, peretele din fund devine opac. Muzica se mai aude puţin din ce în ce mai slabă, păpuşile se ridică una cîte una şi se aruncă inerte pe scaune. Puţin după aceea, prin uşa deschisă intră, cu spatele, Cromo, schimbindu-se la faţă, aşa cum se întîmplă în vis: la început, are chipul său : apoi, poartă masca „Muşteriului" şi nasul „Primului Ministru" din* Povestea copilului schimbat. *Deşi înaintează cu spatele, de frică, are aerul de-a căuta ceva, poate izvorul unui sunet pe care nu reuşeşte să-l localizeze : l-a auzit, e sigur de asta; i s-a părut că vine dintr-o fîntînă ce se află în fundul coridorului. Intre timp, prin prima uşă din dreapta, intră Diamante sub chipul vrăjitoarei „Vanna Scoma" cu masca ridicată pe frunte; îl vede pe Cromo, şi-l strigă.*
DIAMANTE : Cromo ! *(îndată ce Cromo se întoarce spre ea :)* Ia te uită ce mutră ai ! CROMO : Eu ? Ce mutră ? Mai bine te-ai uita la tine :
eşti îmbrăcată ca „Vanna Scoma", dar ai uitat să-ţi
laşi masca pe obraz. DIAMANTE : Mă faci să rid : eu, ca „Vanna Scoma" ?
Zi mai bine că tu eşti îmbrăcat ca „Muşteriul" deşi
ai nasul „Primului Ministru". Eu port încă rochiile
(50)
Biblioteca Judeţeană — CUTT —
Doamnei de la Curte şi tocmai mă dezbrăcăm ; dar . . tare mă tem c-am înghiţit un ac ! CROMO : L-ai înghiţit ? E grav ! DIAMANTE *(arătîndu-şi gîtlejul) :* li simt aici ! CROMO: Scuză-mă, vezi că eşti într-adevăr îmbrăcată ca

o Doamnă de la Curte ? DIAMANTE : Tocmai mă dezbrăcăm, ţi-am spus ; şi dez-
brăcîndu-mă... CROMO : Ce dezbrăcat, uite-te la tine, eşti îmbrăcată ca
„Vanna Scoma" !
(Şi *fiindcă Diamante se apleacă să-şi examineze*
haina, Cromo, cu un bobîrnac îi coboară masca
pe faţă.) Uite şi masca !
DIAMANTE *(ducindu-şi mîna la glt):* Doamne sfinte, nu mai pot să vorbesc !
CROMO : Din cauza acului ? Eşti sigură că l-ai înghiţit ?
DIAMANTE : li simt aici ! Aici !
CROMO : îl ţineai între dinţi în timp ce te dezbrăca!'?
DIAMANTE : Da' de unde ! Cred că l-am înghiţit acuma. Şi tare mă tem c-au fost două.
CROMO : Ace ?
DIAMANTE : Ace ! Ace ! Cu toate că primul, nu mai ştiu... poate c-am visat ! Sau poate s-a întâmplat înainte de-a visa ? Fapt e că-l simt aici.
CROMO : Am înţeles : ai visat şi uite de ce : ţi se părea că cineva te împunge în gît. Pun pariu că ai amig-dalele inflamate şi cu cîte un punctişor alb.
DIAMANTE : Tot ce se poate. Vremea asta umedă, oboseala.
CROMO : Poate că ai şi febră.
DIAMANTE : Poate.
CROMO *(pe acelaşi ton, scurt, milos) :* Crapă !
DIAMANTE *(întoreîndu-se) :* Ba tu să crapi !
CROMO : N-avem altceva de făcut decât să crăpăm, draga mea, cu viaţa pe care o ducem !
DIAMANTE : Am avut, da, un ac ruginit în rochie ; dar
ţin minte că l-am smuls şi l-am aruncat; au l-am luat între dinţi. Şi-apod, o dată ce nu mai **sînt** îmbrăcată ca o Doamnă de la Curte...
Soseşte precipitat şi îngrozit prin prima u?o *la stingă, Battaglia.*
BATTAGLIA : Doamne Dumnezeule am văzut-o! Am văzut-o ! Am văzut-o !
DIAMANTE : Ce-ai văzut ?
BATTAGLIA : In peretele de colo : te-apucă spaima !
CROMO : Ah, dacă tu zaci „am văzut-o", atunci aşa trebuie să fie, fiindcă eu, unul „am auzit-o" !
DIAMANTE : Ce ? Nu mă speriaţi ! Am febră !
CROMO : Acolo în fundul coridorului, unde e fîntîna, acolo : muzica ! Muzica !
DIAMANTE : Ce muzică ?
CROMO *(luîndu-l de mină) :* Haideţi cu mine.
DIAMANTE şi BATTAGLIA *(deodată trăgîndu-se înapoi) :* Nu, eşti nebun, ce fel de muzică ?
CROMO : O muzică foarte frumoasă ! Haideţi cu mine ! O muzică... de ce vă temeţi ? (Se *îndreaptă spre fundul scenei, în vîrful degetelor.)* Trebuie să găsim locul exact. Aici trebuie să fie. Am auzit-o cu urechile mele, ce mai ! Venea parcă de pe lumea cealaltă. Parcă din fundul fîntînei de colo, vedeţi ? *(Arată dincolo de a doua uşă la stingă.)*
DIAMANTE : Dar ce fel de muzică ?
CROMO : O melodie din Paradis. Uite, să vă spun. La început a fost aşa : Mă îndepărtam şi parcă nu mai auzeam nimic ; mă apropiasem prea tare şi n-o mai auzeam de loc ; apoi, dintr-odată, cînd nimeream locul... Uite, aici, staţi pe loc ! Auziţi ? Auziţi ?
De fapt, se aude parcă în surdină, un concert de muzică dulce şi blinda. Toţi trei ascultă extaziaţi şi descumpăniţi.
DIAMANTE : într-adevăr !
BATTAGLIA : N-o fi Sgricia care ctotă la orgă ?
(52)
CROMO : Da' de unde ! Nu. Asta nu e lucru pămîntesc. Şi uite, dacă facem un singur pas alături, poftim, nu se mai aude.
într-adevăr, de îndată ce se dau în lături, muzica încetează.
DIAMANTE : Nu, mai vreau ! Să mai ascultăm puţin ! *Revin la locul potrivit şi aud din nou muzica.*
CROMO : Auziţi : iar a început. *(Rămîn în ascultare ; apoi, toţi înaintează şi muzica se opreşte.)*
BATTAGLIA : Simt că leşin de spaimă.
CROMO : In vila asta, zău că ai ce vedea şi ce auzi.
BATTAGLIA : Dacă vă spun că eu am văzut! Peretele ăsta ! S-a deschis !
DIAMANTE : S-a deschis ?
BATTAGLIA : Da, şi se vedea cerul !
DIAMANTE : O fi fost vreo fereastră ?
BATTAGLIA : Nu : fereastra e in partea astălaltă şi e închisă. In faţa mea nu se afla nici o fereastră. Şi s-a

deschis : o ! era o lună pli ia cum n-ani mad văzut niciodată; o laviţă de piatră, lungă, pe jos smocuri de iarbă desluşite de le puteai număra fir cu fir. Am văzut-o pe neroada aia în roşu care su-rîde şi nu vorbeşte : s-a aşezat pe laviţă, apoi strim-bîndu-se a venit un pitic.
CROMO : Quaqueo ?
BATTAGLIA : Nu Quaqueo, unul adevărat, cu glugă de culoarea turturelei, lungă pînă la călcîie şi legănîn-du-se ca un clopot : deasupra, un căpşor cu faţa spoită, parcă dată cu zeamă de struguri; a întins femeii un coşuleţ strălucitor ; apoi a sărit peste laviţă, s-a făcut că pleacă, dar s-a ascuns în dos,ul ei şi din cînd în cînd îşi scotea capul să iscodească, răutăcios, şi să vadă dacă femeia cedează ispitei ; dar ea — nemişcată — cu capul plecat, cu privirea încordată şi cu gura zîmbitoare, ţinea coşuleţul în mâini. Ii vedeam dinţii printre buzele întredeschise care surîdeau.
(53)
CROMO : Nu cumva ai visat ?
BATTAGLIA : Aş ! Am văzut-o, am văzut-o, cum te văd şi cum mă vezi ! DIAMANTE : Doamne Dumnezeule : asta înseamnă că eu am înghiţit într-adevăr acul. CROMO *(îi vine o idee) :* Aşteptaţi-mă aici : am o idee : mă duc pînă în odaia mea şi mă-ntorc imediat J *(lese.)* DIAMANTE *(buimăcită lui Battaglia) :* De ce se duce în odaia lui ? BATTAGLIA : Nu ştiu... Tremur tot... nu te mişca... Vai, nu ţi s-a părut că păpuşile alea s-au mişcat de la locul lor ?
DIAMANTE : Le-ai văzut tu că s-au mişcat ? BATTAGLIA : Numai una — mi s-a părut că s-a mişcat...
DIAMANTE : Da' de unde : nu vezi că stau ţepene la locul lor !
Revine Cromo vesel, ca un copil în vacanţă.
CROMO : Am găsit ! Ştiam eu că aşa trebuie să fie ! Bănuiam eu ! Aici nu ne aflăm noi, înţelegeţi, nu ne aflăm noi !
BATTAGLIA : Cum adică nu ne aflăm noi ? CROMO : Fiţi veseli ! Nu vă speriaţi ! Psst ! Duceţi-vă, duceţi-vă să vedeţi şi voi în odăile voastre şi vă veţi convinge ! DIAMANTE : De oe să ne convingem ? Că nu sîntem noi ?
BATTAGLIA : Ce-ai văzut în odaia ta ? DIAMANTE : Atunci cine sîntem ? CROMO : Duceţi-vă s4 vedeţi ! Şi veseliţi-vă ! Duceţi-vă!
După ce Battaglia şi Diamante ies pe uşă, păpuşile se ridică întinzîndu-se şi exclamind :
PĂPUŞILE : — Of, în sfîrşit!
— Bine că până la urmă v-aţi dumirit!
— Mult v-a mai trebuit!
(54)
— Ne-ajunsese pînă peste cap !
CROMO (uimit *mai întîi că le vede rididndu-se. dar apoi fiind de acord cu ele) :* Ah, voi eraţi ? Păi sigur : e firesc, şi pentru voi, de ce nu ?
TJNA DIN PĂPUŞI : Hai să ne desmorţim un pic picioarele, vrei ?
Două pâpu.şi îl *iau de mină şi se leagă într-o horă cu celelalte. Instrumentele muzicale încep din nou să cînte singure, un fel de acompaniament distractiv pentru hora lor : între timp, se întorc cu total buimaci Battaglia şi Diamante. Battaglia, cu aerul că nu-şi dă seama, e îmbrăcat ca o „Tîrfă" cu o pălărie cocoţată pe* cap.
DIAMANTE : Simt că înnebunesc ! Atunci înseamnă că ăsta *(îşi atinge trupul)* nu e trupul meu ? Şi totuşi îl pipăi !
BATTAGLIA : Te-ai văzut şi tu acolo ?
DIAMANTE *(arătînd spre păpuşi) :* Şi toate astea, ridicate în picioare, Doamne Dumnezeule, unde sântem, eu ţi...
CROMO *(punîndu-i imediat o mină pe gură) :* Taci ! De ce să ţipi? Mi-am văzut şi eu trupul dincolo: doarme de ţi-e mai mare dragul ! Noi ne-am trezit în afara lui, înţelegeţi ?
DIAMANTE : Cum în afara lui ? Unde în afară ?
CROMO : în afara noastră ! Visăm ! Aţi înţeles ? Sîntem noi înşine, dar în vis, în afara trupurilor noastre, care dorm acolo !
DIAMANTE : Şi eşti sigur că trupurile noastre de acolo mai respiră şi că nu sînt moarte ?
CROMO : Da' de unde moarte ! Al meu sforăie ! Fericit ca un porc ! Cu burta în sus! Iar pieptul îi saltă în suş şi-n jos, ca nişte foaie !
BATTAGLIA *(mîhnit, jeluindu-se) :* Al meu ţine gura deschisă, el, care a dormit întotdeauna ca un îngeraş !
(55)

UNA DIN PĂPUȘI *(rînjind)* : Ca un îngeraş, ce frumos !
ALTA PĂPUȘA : Cu balele care i se scurg într-o parte !
BATTAGLJA *(arătînd speriat, spre păpuşi) :* oar cu astea ce-i ?
CROMO : Fac parte din vis, şi ele, nu înţelegi ? Iar tu ai devenit o .târfă, nu te vezi ? Uite, ia un marinar şi pupă-l ! (li *împinge în braţele unei păpuşi îmbrăcată ca marinar):* Să dansăm ! Să dansăm ! în vis, cu veseiie !
Din nou muzică a instrumentelor. Dansează, dar cu mişcări ciudate, singurele permise unor păpuşi care se apleacă greu. Prin uşa din stînga, soseşte Spizzi, care-şi croieşte drum printre perechile de dansatori. în mină ţine o frînghie.
SPIZZI : Loc ! Loc ! Lăsaţi-mă să trec !
CROMO : Hei, Spdzzi ! Şi tu ? Ce ai în mână ? Unde te duci ?
SPIZZI : Lasă-mă ! Nu mai pot ! M-am săturat !
CROMO : De oe te-ai săturat ? Şi ce-i cu frînghia asta ? *(Ii ridică mina care ţine frînghia. La vederea frîn-ghiei, toţi izbucnesc în rîs. Cromo ti strigă) :* Prostule, visezi doar, că te spânzuri ! Te spînzuri în vis,!
SPIZZI *(desprinzîndu-se şi alergînd spre a doua uşă din stînga, pe unde dispare) :* Da, da, o să vedeţi voi imediat dacă mă spînzur în vis !
CROMO : Bietul de el! Iubirea pentru Contesă !
Sosesc alarmaţi şi tulburaţi, prin prima uşă din stînga şi din dreapta, Lumachi şi Sacerdote.
LUMACHI : Doamne Dumnezeule, Spizzi se spînzură !
SACERDOTE : S~ spînzură Spizzi ! Se spînzură !
CROMO : Da' de unde ! Visaţi doar, şi voi, că se spînzură !
BATTAGLIA : Spizzi doarme în patul lui.
DIAMANTE : Ca şi voi, de altfel, duoeţi-vă să vă vedeţi !
(56)
LUMACHI : Ce să doarmă ! Uite-l ! Uite-l acolo, s-a spîn-zurat de-adevăratelea ! Uitaţi-vă !
Peretele din fund devine din nou transparent şi se vede Spizzi, atîrnînd de un copac, spînzurat. Toţi scot un urlet de groază şi se reped spre fundal. Scena se întunecă deodată şi în întuneric, în timp ce actorii dispar ca plăsmuiri de vis, se aude rînjetul păpuşilor care se aşază din nou pe scaunele lor, nemişcate. Lumina se a-prinde din nou; în afară de păpuşile care stau în atitudinile lor de mai înainte, în scenă nu se mai află nimeni. Cîteva clipe mai tîrziu, prin prima uşă din stînga, intră Contesa, Cotro-ne şi Contele.
ILSE : L-am văzut, l-am văzut, vă spun : atârna de un arbore, aici, în spatele vilei !
COTRONE : Dar nu există arbori în spatele vilsi ! ILSE : Cum să nu existe ? In jurul bazinului !
COTRONE : Nu există nici un bazin, Contesă; puteţi să vă convingeţi.
ILSE *(soţului ei):* Cum e cu putinţă ? L-ai văzut doar şi tu !
CONTELE : Aşa e, şi eu l-am văzut.
COTRONE : Liniştiţi-vă, Contesă. Nu există decît vila. E înfăţişarea pe care vila o ia, de la sine, în fiecare noapte, în muzică şi vis. Iar visele, fără ca noi să ne dăm seama, trăiesc în afara noastră, aşa cum izbutim să le visăm : incoerente. E nevoie de poeţi pentru ca visele să capete coerenţă. Iată-l pe domnul Spizzi, îl vedeţi ? în came şi oase, el a fost cel dintîi, firește, care a visat că se spînzură.
De fapt, pe prima uşă din stînga a intrat Spizzi, îngîndurat. La cuvintele lui Cotrone tresare, uimit şi şocat.
(57)
SPIZZI : De unde ştiţi ?
COTRONE : Toţi ştiu, dragul meu.
SPIZZI *(Contesei)*: Şi tu ?
ILSE : Da, şi eu am visat lucrul ăsta.
CONTELE : Şi eu.
SPIZZI : Toţi ? Cum se poate una ca asta ?
COTRONE : E limpede că dumneavoastră nu puteţi avea secrete faţă de nimeni, nici măcar atunci cîn.d visaţi. Şi pe urmă, tocmai îi explicam Contesei că acesta e un alt privilegiu al vilei noastre. O dată cu ivirea lunei, totul începe să devină vis pe pă-mînt, ca şi cum viaţa s-ar retrage şi n-ar rămîne-din ea decît o stafie melancolică a amintirii. Atunci ies la iveală visele, iar oamenii pătimaşi iau câteodată hotărârea să-şi petreacă o frânghie în jurul gâtului şi să se spânzure de un copac imaginar. Dragă tinere, fiecare din noi vorbeşte, şi după ce a vorbit, aproape totdeauna ne dăm seama că a făcut-o în zadar şi ne indreptăni din nou dezamăgiţi spre noi înşine, aşa cum se îndreaptă un cîine, noaptea, spre-
. coteţul lui, după ce a lătrat la o umbră. SPIZZI : Nu, e osânda cuvintelor pe care eu le-am rostit mereu de doi ani, cu sentimentul picurat în ele de cel care le-a scris !
ILSE : Dar cuvintele acelea se adresează unei mame ! SPIZZI : Mulţumesc, ştiu asta ! dar cine le-a scris, le-a scris pentru tine, şi fără îndoială nu te socotea ca pe o mamă !
COTRONE : Domnilor, â propos de vina pe care el o aruncă acum asupra cuvintelor care compun rolul său, uite ce e : zorile sânt aproape, iar eu as,eară v-am promis că am să vă comunic ideea care mi-a venit : unde să jucaţi *Povestea copilului schimbat,* dacă, într-adevăr, nu vreţi să rămâneţi aici cu noi. Aflaţi, aşadar, că astăzi e o nuntă,

cu un ospăţ nemaipomenit, se unesc cele două familii ale uriaşilor din munţi.
CONTELE *(mic şi pierdut, ridicînd o mînă) :* Uriaşi ?
(58)
COTRONE : Nu chiar uriaşi, domnule Conte, li se spune aşa pentru că sînt dintr-o seminţie cu trupuri înalte şi puternice care locuiesc sus, în vârful muntelui învecinat. Vă propun să vă prezentaţi lor. Noi o să vă însoţim. Va trebui să ştiţi cum să-i luaţi. Munca la care s-au înhămat ei acolo sus, un exerciţiu neîntrerupt al forţei, curajul de care au trebuit să dea dovadă în faţa tuturor primejdiilor unei întreprinderi vaste, săpături şi aşezări de temelie, canalizări de .ape pentru bazine montane, fabrici, şosele, culturi agricole, nu mumai că le-au dezvoltat peste măsură muşchii, ci i-au făcut fireşte şi mai neciopliţi la minte şi puţintel cam necruţători. îngâmfaţi de izbînzile lor, ei oferă însă cu naivitate mîneca de care trebuia să-i apucaţi : orgoliul; periat cum s,e cuvine, orgoliul devine repede sensibil şi uşor de mînuit. In privinţa aceasta, bizuiţi-vă pe mine, iar voi vedeţi-vă de ale voastre. Pentru mine, a vă duce acolo în munţi, la nunta lui Lopardo d'Arcifa cu Uma di Dornio, e o nimica toată : o să cerem şi o sumă mare; cu cît va fi mai mare, cu atît oferta voastră va dobândi mai multă importanţă în ochii lor ; dar acum, problema de rezolvat e alta. Cum o să jucaţi *Povestea ?*
SPIZZI : Uriaşii aceia n-au un teatru, acolo sus ?
COTRONE : Nu-i vorba de teatru. Un teatru e uşor de ânjghebat, oriunde. Mă gîndeam la lucrarea pe care vreţi s-o prezentaţi. Am citit toată noapte?., pînă adineauri, cu prietenii med, această Poveste *a copilului schimbat.* Hm, eu aş zice că daţi dovadă de multă îndrăzneală, domnule Conte, susţinând că aveţi tot ce vă trebuie şi că nimic nu poate să vă scape : dumneavoastră nu sînteţi decît opt inşi, iar pentru a o juca e nevoie de un popor întreg.
CONTELE : Da, ne lipseşte figuraţia.
COTRONE : Ce figuraţie ! Toate personajele vorbesc, toate au replici nenumărate de rostit !
CONTELE : Avem personajele principale.
(59)
COTRONE : Nu personajele principale sînt problema. Importantă e, mai cu seamă, magia ; vreau să spun, puterea de atracţie a poveştii.
ILSE : Asta aşa e.
COTRONE : Şi cum o creaţi ? Vă lipseşte absolut totul. E o operă corală... Acum înţeleg, domnule Conte, cum v-aţi pierdut toată averea. Citind-o, m-am simţit fermecat. E scrisă anume pentru a trăi aici, Contesă, în mijlocul nostru, al umor oameni care cred în realitatea fantomelor mai mult decît în aceea a trupurilor.
CONTELE *(arătînd spre Păpuşile de pe scaun):* Am văzut păpuşile acestea gata pregătite...
COTRONE : Le-aţi şi văzut ? Nu ştiam asta.
CONTELE *(buimăcit) :* Cum nu ştiaţi ? Nu le-aţi pregătit dumneavoastră ?
COTRONE : Nu. Dar e foarte simplu. Pe măsuă ce eu citeam, ele se pregăteau aici, de la sine.
ILSE : De la sine ? Cum aşa ?
COTRONE : V-am spus că vila e locuită ds spirite, domnii mei. Şi n-a fost de loc o glumă. Noi, cei de-adei, nu ne mai mirăm de nimic. Orgoliul omenesc e într-adevăr o imbecilitate, scuzaţi-mă. Domnule Conte, pe pământ, trăiesc o viaţă absolut naturală, alte fiinţe de care noi oamenii, în sitare normală, nu ne putem da seama, dar asta, numai din vina noastră, a celor cinci simţuri ale noastre, foarte limitate. Dar iată că uneori, în condiţii anormale, aceste fiinţe ni se revelează şi ne umplu de spaimă. Cred şi eu : nici măcar nu bănuim existenţa lor ! Locuitori ai pământului, care totuşi nu sînt oameni, domnilor, spirite ale naturii, de toate felurile, care trăiesc în mijlocul nostru, nevăzute, în stînci, în păduri, în văzduh, în apă, în foc : cei vechi ştiau prea bine toate acestea ; poporul le ştie din totdeauna ; le ştim şi noi, cei de aici, care ne luăm la întrecere cu ele şi adesea le biruim, silindu-le
(60)
să dea minunilor noastre un tîlc pe care ele nu-l cunosc sau de care nu se sinchisesc. Dacă dumneavoastră, Contesă, mai vedeţi încă viaţa între hotarele naturalului şi ale posibilului, eu îmi permit să vă atrag atenţia că nu veţi înţelege niciodată nimic din ceea ce se petrece aici. Aici, ne aflăm în afara acestor hotare, slavă Domnului. Nouă aici ne e de ajuns să ne închipuim, şi îndată imaginile prind viaţă de la sine. E deajuns ca un lucru să fie destul de viu în noi, pentru ca el să se şi întrupeze de la sine, în virtutea spontană a propriei sale vieţi. Este libera împlinire a oricărei naşteri necesare. Nod, cel mult, uşurăm prin ceva această naştere. Ca păpuşile de colo, de exemplu. Dacă spiritul personajelor pe oare le reprezintă se întrupează în ele, dumneavoastră veţi vedea cum păpuşile acestea se mişcă şi vorbesc. Iar minunea adevărată nu stă niciodată în spectacol, credeţi-mă, ci întotdeauna în fantezia poetului, în care aceste personaje s-au născut, vii, atît de vii încît le puteţi vedea, fără ca ele să existe corporal. A le traduce într-o realitate fictivă pe scenă este tocmai ceea ce se tace de obicei în teatru. E însăşi menirea dumneavoastră.
SPIZZI : Dumneavoastră ne socotiţi deopotrivă cu aceste păpuşi ?
COTRONE : Nu, deopotrivă, nu, iertaţi-mă ; ceva mai puţin, prietene.
SPIZZI : Mai puţin ?
COTRONE : Dacă în păpuşi se întrupează spiritul personajului, sc.uzaţi-mă, în aşa fel încît le face să se mişte şi să vorbească...

SPIZZI : Aş fi tare curios să văd minunea asta !
COTRONE : Ah, da, dumneavoastră sînteţi „curios' ? Trebuie să ştiţi însă, că asemenea minuni nu se văd
(61)
din „'Ouriozitafte". E nevoie să credem în ele, prietene, aşa cum cred copiii. Poetul vostru a imaginat o Mamă care tcrede că i-a fost schimbat copilul încă din faşă de vrăjitoarele nopţii, de vrăjitoarele. vîn-tului, pe care poporul le cheamă „iele". Lumea instruită rîde, bineînţeles ; şi poate că şi voi ; dar eu vă spun că ele există cu adevărat : da domnilor, „ielele" ! In nopţile viforoase de iarnă, de cîte ori nu le-am auzit ţipînd, cu voci sfîşiate, în goana vîn-tului, pe aici, prin părţile acestea. La urma urmei, am putea chiar să le invocăm.
Se strecoară noaptea prin case
prin coşurile de vatră
ca fumul
cel negru.
O biată mamă ce poate să ştie ?
Ea doarme sleită de trudă ;
dar ele aplecate în beznă,
îşi desfac degetele subţiri...
ILSE *(uimită):* Ah, aţi şi învăţat versurile pe dinafară ?
COTRONE : Le-am învăţat ? Dar noi putem să jucăm povestea dumneavoastră de la început pînă la sfîrşit, Contesă, pentru a vă arăta toate elementele de care aveţi nevoie dumneavoastră, nu noi. Încercaţi, Contesă, încercaţi o clipă să trăiţi rolul Mamei, şi-am să vă dau o dovadă. Cînd v-a fost schimbat copilul ?
ILSE : In poveste vreţi să ziceţi ? COTRONE : Firește, unde altundeva ? ILSE:
într-o noapte, în timp ce dormeam
aud un vaer şi mă trezesc,
nu e ;
de unde e plînsul acesta ?
el singur,
(62)

aşa înfăşat, pruncul meu nu putea să se mişte.
COTRONE : De ce v-aţi oprit ? Treceţi mai departe, întrebaţi, întrebaţi cum scrie în text : „Nu-i aşa ? Nu-i aşa ?"
Abia a formulat întrebarea, şi scena, întunecată pentru o clipă, se luminează ca la un ssmn, cu o lumină nouă, iar Contesa se trezeşte cu cele Două Vecine ţărance, alături de ea, ca în primul tablou, al Poveştii copilului schimbat, *care răspund imediat.*
O FEMEIE : Aşa e ! Aşa e !
CEALALTĂ FEMEIE :
Un copil de şase luni ? Cum ar fi putut ?
ILSE (se *uită la ele, le ascultă, şi se sperie, o dată cu*
Spizzi şi cu Contele, care se dau înapoi) : Oh$_r$
Doamne sfinte, ele ? SPIZZI : De unde au apărut ? CONTELE : Cum e cu putinţă ? COTRONE *(strigînd la Contesă) :* Continuaţi ! Continuaţii
De ce vă miraţi ! Dumneavoastră le-aţi făcut să vină!
Nu rupeţi farmecul şi nu cereţi explicaţii ! Rostiţi :
—„Cînd l-am ridicat..." ILSE *(ascultînd buimacă) :*
Cînd l-am ridicat
De acolo de jos — de sub pat —
De sus, nu se ştie de unde, o voce batjocoritoare, puternică, strigă : „— *Căzuse ! Căzuse* .'" — *Contesa, cutremurîndu-se, se uită în sus o dată cu ceilalţi.*
COTRONE *(imediat):* Nu vă pierdeţi cu firea ! Aşa e în text ! Continuaţi !
(63)
ILSE *(lăsîndu-se purtată de vrajă):* Ei da, ştiu ! Aşa zic ele : că a căzut.
O FEMEIE :
Oum putea să cadă ? Doar cine n-a văzut cum sta acolo jos şi cum a fost găsit poate să spună asta.
ILSE :
O FEMEIE :
CEALALTĂ:

O FEMEIE :
CEALALTĂ :
O FEMEIE :
Aşa, aşa : ci spuneţi voi cum l-am găsit pe jos, voi care-aţi alergat la ţipetele mele : oum l-am găsit pe jos ?
Răsturnat.
Cu picioruşele îndreptate-n sus.
Cu faşele neatinse,
înfăşurate strîns
în jurul picioruşelor.
Ca o panglică-nnodată.., Cu totul neatinse.
(64)

CEALALTĂ:
Aşadar fost-a smuls, luat a fost cu mîna, de lingă mama lui, şi pus ca o batjocură acolo jos sub pat.
O FEMEIE :
ILSE:
O FEMEIE
Dar n-a fost o batjocură ! Cînd l-am luat în braţe.... Ce hohote de plîns !
Izbucnesc din culise, de jur împrejur, rîsete de neîncredere. Cele Două Vecine se întorc si striga, ca pentru a le înfrunta :
Era un alt copil ! Nu mai era acelaşi ! Putem să şi jurăm !
Pentru o clipă se face din nou întuneric, încă plin de rîsete; acestea încetează brus^., o dată cu revenirea luminii de mai înainte. Prin diferite uşi intră Cromo, Diamante, Battaglia, Lu-*machi, Sacerdote. Vorbesc toţi deodată.*
CROMO : Cum ? Cum ? Jucăm ? Repetăm ? DIAMANTE : Eu nu pot! Mă doare în gît !
LUMACHI : Ah, Spizzi, dragul meu ! Domnul fie lăudat !
BATTAGLIA şi SACERDOTE : Ce s-a întîmplat ?
COTRONE: Contesă, aţi avut alături două personaje vii, ieşite de-a dreptul din fantezia poetului dumneavoastră !
6-0. 1240
(65)
ILSE : Şi unde s-au dus ? COTRONE : Au pierit ! CROMO : Despre cine vorbiţi ? BATTAGLIA : Ce s,-a întîmplat ?
CONTELE : Au apărut aici cele Două Vecine din primul tablou al *Poveştii.*
DIAMANTE : Au apărut ? Cum au apărut ?! CONTELE : Chiar aici, dintr-odată, şi au început să joace cu ea.
O *arată pe Contesă.*
CROMO : Am auzit rîsetele !
SPIZZI : Trucuri şi aranjamente, domnilor ! Sâ nu ne lăsăm înşelaţi ca nişte mameluci chiar noi, care sîn-tem de meserie !
COTRONE : Ah, nu domnul meu, dacă vorbiţi aşa, nu sîntem de meserie ! Dumneavoastră daţi importanţă unui alt lucru, care vă interesează mai mult ! Dacă aţi fi de meserie, v-aţi lăsa amăgit, cel dinţii, pentru că e semnul adevăratului actor ! învăţaţi de la copiii care încropesc jocul şi apoi cred în el, şi îl trăiesc ca şi cum ar fii adevărat !
SPIZZI : Dar noi nu sîntem copii !
COTRONE : Dacă am fost odată copii, putem fi din nou, oricînd ! La urma urmei, şi dumneavoastră aţi fost uluit cînd au apărut cele două personaje aici !
CROMO : Dar cum au apărut ? Cum au apărut ?
COTRONE : La timpul potrivit ! Şi au rostit la timpul potrivit exact ceea ce trebuiau să rostească ; nu vă e deajuns atîta ? Tot restul, cum au apărut şi dacă sînt adevărate sau nu, nu are nici o importanţă. Eu n-am vrut decît să vă dovedesc, Contesă, că *Povestea* dumneavoastră poate trăi numai aici; dar dumneavoastră vreţi s-o purtaţi în continuare printre oameni : fie ! Departe de locul acesta, însă, eu nu mai am puterea să folosesc în ajutorul djumneavoastră de-
(66)
cit pe tovarăşii mei, şi puteţi să dispuneţi de ei, ca şi de mine.
Se *aude foarte puternic de afară, tropotul cavalcadei Uriaşilor din Munţi, care coboară în sat pentru celebrarea nunţii lui Lopardo d'Ar-cifa şi a Umei di Dornio, cu muzici şi strigăte aproape sălbatice. Zidurile vilei se cutremură. Năvălesc în scenă : Quaqueo, Doccia, Mara-Ma-ra, Sgricia, Milordlno, Magdalena.*
QUAQUEO : Uriaşii ! Uite uriaşii !
MILORDINO : Coboară de la munte !
MARA-MARA : Sînt toţi călări ! Gătiţi de sărbătoare !
QUAQUEO : Auziţi ? Auziţi ? Parc-ar fi regii lumii !
MILORDINO : Se duc la biserică pentru sfinţirea nunţii !

DIAMANTE : Hai să-i vedem ! Hai să-i vedem !
COTRONE *(oprindu-i cu o voce poruncitoare şi puternică pe toţi cei ce aleargă la invitaţia lui Diamante) :* Nu ! Nimeni să nu se mişte ! Nimeni să nu se arate, dacă trebuie să le propunem spectacolul ! Să ră-mînem aici cu toţii, pentru repetiţia generală !
CONTELE *(trăgînd-o pe Contesă la o parte):* Ţie nu ţi-e frică, lise ? Ai auzit ?
SPIZZI *(înspăimîntat, apropiindu-se) :* Se dărîmă zidurile!
CROMO *(apropiindu-se şi el, înspăimîntat) :* Parc-ar goni o hoardă de sălbateci călare !
DIAMANTE : Mi-e frică ! Mi-e frică !
Toţi rămîn în ascultare, cu răsuflarea tăiată de spaimă, în timp ce muzicile şi tropotele se îndepărtează.
CORTINA

IV

Scena întîi — Uriaşii, la sfîrşitul ospăţului de nuntă — Prezentare — Relaţiile dintre ei — Urări şi proiecte. *Scena a doua* — Sosirea Actorilor, prezentaţi de Co-trone — Ce e teatrul acesta ? O poveste ? Ne-aţi luat drept nişte copii ? — Cine sânt ei. Bogăţia. Cum trăiesc. Cum cultivă pămîntul. Am putea să dovedim, dar acum vrem să ne veselim. — Vă veţi distra, daca le daţi Actorilor putinţa să vă servească. Se mulţumesc deocamdată cu o perdea în dosul căreia să se dezbrace. — Pregătiţi perdeaua !
Scena a *treia* — In faţa cortinei trase, îmbrăcarea. Din cînd în cînd un enorm cap de uriaş se apleacă peste cortină, se uită şi chicoteşte. — La sfîrşit, se arată Co-trone, care întreabă dacă sînt gata : dincolo, pe mese, scena e gata.
Scena a patra — Se redeschide cortina. Îndată ce începe scena, încep şi întreruperile uriaşilor.
lată subiectul actului al treilea („momentul" IV) din Uriaşii munţilor, aşa cum pot să-l reconstitui din cele spuse de Tatăl meu, şi cu înţelesul pe care ar fi trebuit să-l aibe. în această privinţă, cit am ştiut, atîta am expus, din păcate fără eficacitatea necesară; sper însă că şi fără intervenţii arbitrare. Dar nu pot sa ştiu dacă, pînă la urmă, fantezia Tatălui meu — care a fost ocupată de aceste fantasme toi timpul penultimei nopţi
(68)
a vieţii Sale, incit dimineaţa mi-a mărturisit că a înfruntat teribila trudă de a compune în minte întreg actul al treilea şi că dezlegînd toate nodurile, spera să se poată odihni puţin, bucuros de vindecarea aşteptată pentru următoarele cîteva zile — ar fi putut să transcrie tot ceea ce concepuse în aceste ultime ore, dacă materialul nu i s-ar fi organizat altfel, şi nici dacă El n-ar fi găsit alte mişcări ale acţiunii sau chiar tilcuri mai înalte de împrumutat Mitului. în dimineaţa aceea, am aflat doar atît de la El : că a găsit un măslin saracin. „Există, mi-a spus zimbind, un măslin saracin, m-are, în mijlocul scenei, cu care am rezolvat totul." Şi pentru că eu nu înţe-legeam prea bine, a adăugat: „Pentru a trage perdeaua..." Aşa am înţeles că el se frămînta, poate de mai multe zile, să rezolve acest amănunt faptic şi era foarte bucuros că~l găsise.
STEFANO PIRANDELLO
Actul al treilea urma să aibă loc în munţi, în scuarul din faţa unei clădiri a „Uriaşilor".
Ar fi început prin sosirea actorilor, obosiţi de drum, cu şareta lor şi în tovărăşia cătorva Năpăstuiţi, conduşi cu toţii de Cotrone.
Sosirea acestor ciudaţi şi neaşteptaţi vizitatori stîrnea curiozitatea locuitorilor (nu a „Uriaşilor", care nu ar fi apărut niciodată pe scenă, ci a slujitorilor şi a muncitorilor angajaţi în lucrările lor grandioase), participanţi la un mare ospăţ în fundul scenei, ospăţ ale cărui mese trebuiau imaginate ca fiind întinse dincolo de raza vizuală a spectatorilor, într-un spaţiu enorm. Cîţiva meseni, cei aflaţi în apropiere, urmau să se ridice şi să se apropie întrebătorii, uimiţi şi fascinaţi, ca şi cum în faţa lor ar fi picat nişte fiinţe de pe o altă planetă ; Cotrone ar fi expus unui majordom autoritar, dorinţa tovarăşilor săi, arătînd că sînt actori şi că au totul gata pentru a oferi patronilor un spectacol artistic de înaltă ţinută, cu prilejul nunţii, şi pentru a da mai multă strălucire festivităţilor în curs de desfăşurare.
(69)
Ar fi reieşit din această primă scenă — printre strigătele şi cîntecele ospăţului pantagruelic şi apoi cu prilejul dansurilor şi al zgomotoasei veselii a inaugurării fîntînilor cu vin — ce distracţii anume erau rezervate poporului de către „Uriaşi", şi cum erau gustate de supuşii lor. Astfel, actorii sînt deznădăjduiţi, observînd că oamenii aceştia nu au nici o noţiune despre reprezentaţia teatrală ; lucrurile se înrăutăţesc cînd cîte unul arată că ar fi auzit de teatru şi dă cu cotul celorlalţi, spunînd că teatrul e o mare distracţie; de fapt, înţelegem că se referă la teatrul de păpuşi, cu bas.tonade în cap şi pe spinare, la bufoneriile paiaţelor sau la exhibiţiile balerinelor şi ale cîntăretilor de muS(ic-hall. Dar actorii se rnîn-gîie cu speranţa că în timp ce Cotrone e introdus de Majordom pentru a propune spectacolul în faţa „Uriaşilor", aceştia nu vor fi, nu pot să fie, chiar atit de necioplţi ca slujitorii şi angajaţii lor; şi chiar dacă e puţin probabil că vor înţelege întreaga frumuseţe a *Poveştii copilului schimbat,* o vor asculta desigur cu bunăvoinţă. Intre timp, abia izbutesc să se ferească de curiozitatea cîrcotaşe şi fără fasoane a mulţimii care s-a adunat în jurul lor. şi-l aşteaptă nerăbdători pe Cotrone, care trebuie să se întoarcă cu răspunsul.
Dar Cotrone revine spunînd că, din păcate, „Uriaşii" deşi acceptă propunerea acestei reprezentaţii, dispuşi fiind

s-o răsplătească boiereşte, nu au timp să acorde atenţie unor asemenea lucruri, în aceste clipe de sărbătoare care îi supun atîtor obligaţii : reprezentaţia trebuie să aibă totuşi loc pentru popor, căruia e bine să i se ofere din cînd în cînd un mijloc de înălţare spirituală. Iar poporul aclamă frenetic pentru noul divertisment ce i s-a acordat.
Starea sufletească a actorilor s,e diferenţiază : unii, cu Cromo în frunte, spun că sînt daţi drept hrană fiarelor şi că nu e nimic de făcut în faţa unui asemenea abis de ignoranţă, fiind mai bine să se renunţe la spectacol ; alţii, cu Contesa, împrumutîndu-şi îndrăzneala chiar din condiţia care-i umileşte şi-i descumpăneşte
(70)
pe cei dintîi, afirmă din nou că tocmai în faţa acestor neştiutori se cuvine a fi experimentată puterea Artei, simţindu-se siguri că frumuseţea *Poveştii* le va subjuga sufletele virgine ; apoi mai e Spizzi, exaltat, care s,e şi pregăteşte pentru această extraordinară reprezentaţie, ca pentru o acţiune demnă de un vechi cavaler, făcîndu-i şi pe cei şovăielnici să-l urmaze, de ruşine ; în timp ce Contele, desgustat şi amărît de atâta vulgaritate în jurul lui, ar vrea cel puţin s-o ocrotească şi s-o ferească pe Contesă.
Cotrone vede şi caută să atragă atenţia asupra nemărginitei distanţe ce separă aceste două lumi, ajunse într-un mod atît de bizar în contact una cu cealaltă; aceea a actorilor, pe de o parte, p_enţru_caj:e_voc.ea poetului este nu numai expresia cea .mai înaltă a vieţii, ci de-a dreptul singura realitate certă în care şi din care se poate trăi, iar pe de altă parte, aceea a publicului lor, care sub conducerea „Uriaşilor", e angajat în reali^ zarea unor opere măi-eţe, menite să ducă la stăpinirea puterilor şi bogăţiilor Pământului şi care îşi găseşte măsura de viaţă în această trudă neîntreruptă, vastă, corală, atingîndu-şi cu fiecare cucerire a materiei un ţel al existenţei, motiv de mîndrie individuală şi colectivă. Dar lise e atît de fericită, e atît de gata să înfrunte încercarea, încît Cotrone admite că totul e cu putinţă, pînă chiar şi ca ea să învingă, aşa trepidantă cum e.
Repede, repede, zice ea. Unde va avea loc reprezentaţia ? Chiar aici, în faţa poporului adunat pentru ospăţ. Ajunge să se ridice o perdea mare, care să adăpostească actorii, în timp ce se machiază şi se îmbracă pentru scenă.
In mijlocul scenei se află un măslin saracin ; între acest măslin şi faţada clădirii e întinsă o frînghie care susţine perdeaua.
In timp ce actorii se pregătesc de zor, stânjeniţi mereu de mesenii care se arată pentru a iscodi, cherrundu-se mereu unii de alţii, Cotrone se gîndeşte că ar fi bine să dea acestui public nepregătit o eît de vagă informaţie
(71)
asupra spectacolului şi se duce el însuşi să vorbească dincolo de perdea. De acolo, izbucnesc însă imediat .strigăte de batjocură, vorbe în doi peri, urlete, rîsete deşănţate; iar Magul se întoarce dezamăgit: nu l-au lăsat nici măcar să deschidă gura.
„Nu vă supăraţi pentru atîta lucru, noi sîntem obişnuiţi cu asemenea reacţii", îl consolează acru actorul de compoziţie Crama. „Veţi vedea imediat !"
Şi-i explică lui Cotrone că s-a lăsat îmbrobodit pentru că nu e deprins cu publicul : acum însă se va duce unul dintre ei, Cromo — care e gata îmbrăcat cu nasul postiş al Primului Ministru — pentru a improviza aceste explicaţii introductive : Cromo se pricepe să acapareze atenţia, începe cu o glumă. De fapt, se aud imediat rîsete zgomotoase, aplauze şi încurajări din partea publicului.
Primirea făcută lui Cromo îi înviorează puţin pe actori, astfel că lise, Spizzi şi Diamante, cei mai înfocaţi şi mai însufleţiţi, pot să respingă temerile lui Cotrone, care acum pricepe că totul se va sfîrşi rău pentru ei; vrînd pentru ultima dată să-i convingă să renunţe, înfăţi-şîndu-le cu entuziasm fericirea căreia ei îi întorc spatele : amintirea nopţii pline de vrajă petrecută la vilă, unde fantasmele poeziei au trăit în ei cu atîta libertate şi ar mai putea continua să trăiască cu condiţia să se întoarcă şi să rămînă pentru totdeauna acolo.
Intre timp, veselia stîrnită de Cromo a sporit, ceea ce nu-i mai permite nici lui să-şi atingă scopul, acela de a pregăti publicul pentru spectacolul de poezie ce urmează a fi oferit. Cromo reintră ud leoarcă deoarece, ca să se distreze şi mai bine, spectatorii aţîţaţi l-au stropit cu o pompă. Dincolo de cortină, izbucneşte o hărmălaie fără seamăn : actorii sînt chemaţi să înceapă spectacolul. Ce e de făcut ? lise, ca la începutul *Poveştii* are o scenă de una singură, s,e desprinde de lîngă soţul ei şi trece dincolo de cortină, gata pentru sacrificiul suprem şi hotărîtă să lupte cu toată energia pentru a impune cu-vîntul poetului.
(72)
In felul acesta, contradicţia a fost stabilită şi e pe punctul de a izbucni dramatic. în mod fatal, fanaticii Artei, care se consideră unicii depozitari ai spiritului, în faţa lipsei de înţelegere şi a batjocurii acestor servitori, se vor simţi împinşi să-i dispreţuiască ca pe nişte oameni lipsiţi de orice spiritualitate şi să-i jignească ; în timp ce ceilalţi, deopotrivă de fanatici, dar cu un ideal de viaţă complet diferit, nu pot să creadă în cuvintele acestor păpuşi, cum de fapt le apar actorii : nu pentru că aceştia sînt mascaţi, costumaţi, oi pentru că simt foarte bine cum aceşti bieţi inşi, atât de rigizi în seriozitatea acţiunilor şi în absurditatea accentelor lor, s-au situat pur şi simplu în afara vieţii. Păpuşi : dar păpuşi care ar trebui să-i distreze. Şi au pretenţia ca după ce trece prima uluire, înecată în ample mugete de plictiseală şi în întrebări deşănţate : — cine o .mai fi şi asta ? ce vrea ? — Contesa să nu mai declame atît de inspirată acele cuvinte neînţelese, ci să le cînte ceva drăguţ şi să danseze. Intrigaţi de tenacitatea lisei, încep să se înfurie. Dincoace de cortină se reflectă — în agitaţia celorlalţi actori şi în consternarea lui Cotrone şi a Contelui — drama în care se zbate lise, faţă-n faţă cu publicul. Furtuna, din ce în ce mai ameninţătoare, se dezlănţuie la un moment dat asupra scenei improvizate, cind Contesa îi ofensează pe

spectatori, făcîndu-i brute. Spizzi şi Diamante sar în ajutorul ei ; Contele leşină ; Cromo le strigă să înceapă toţi un dans şi se duce să abată asupra lui mînia dezlănţuită a publicului : din iadul de dincolo se proiectează cîte ceva pe pînza cortinei — gesturi uriaşe, enorme trupuri încleştate, pumni şi braţe ciclopice ridicate şi gata să izbească. Dar acum e tîrziu. Deodată, se aşterne o profundă tăcere. Reapar actorii purtînd trupul lisei frînt ca al unei păpuşi sparte. lise agonizează şi moare. Spizzi şi Diamante, intraţi în
vălmăşag ca s-o apere au fost sfîşiaţi : nu s-a mai găsit nici o urmă din trupurile lor.
Revenmdu-şi, Contele strigă peste trupul soţiei sale că oamenii au distrus poezia în lume. Dar Cotrone înţelege

că nimeni nu trebuie învinuit pentru ceea ce s-a în-tîmplat. Nu se poate susţine că Poezia a fost refuzată, ci doar atît : că sărmanii fanatici ai vieţii, în care astăzi spiritul nu vorbeşte, dar în care va putea vorbi într-o bună zi, au frînt ca pe nişte păpuşi rebele pe fanaticii Artei, care nu ştiu să vorbească oamenilor pentru că s-au exclus ei înşişi din viaţă, şi nu numai pentru a se bucura singuri de visele lor, ci pretinzînd să le impună celor care au altceva de făcut decît să creadă în ele.
Cînd apare, foarte jenat, Majordomul spre a formula scuzele „Uriaşilor", oferă o dată cu ele şi o bogată despăgubire şi-l roagă pe Conte s-o accepte. Aproape furios, Contele spune că va accepta : va întrebuinţa preţul acestui sînge pentru înălţarea unui mormânt ilustru şi nepieritor miresei sale. Dar se simte că, deşi protestează şi deplînge nobilele înţelesuri ale credinţei în moarta Poezie, s-a uşurat într-o singură clipă, s-a smuls parcă dintr-un coşmar ; la fel Cromo şi ceilalţi actori.
Apoi se duc, purtînd trupul lisei pe şareta cu care au venit.
SFIRŞIT

1 Biblioteca J "eţ-sană
'

Redactor :
FLORIN CHIRIŢESCU
Tehnoredactor '. AURA IONESCU
TIPARUL EXECUTAT LA : ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICA „INFORMAŢIA"
COLI TIPAR 4,75